Ο ΠΥΡΙΝΟΣ ΠΟΤΑΜΟΣ
Αλέξανδρου Καλόμοιρου

Μετάφραση Πέτρου Μπότση
Copyright: Εκδόσεις Ζέφυρος http://www.magnet.gr/zefyros
Τίτλος πρωτοτύπου: The river of fire, 1980
Μετάφραση από τα αγγλικά: Πέτρος Μπότσης, 1985
Κεντρική Διάθεση: "Ζέφυρος", Παύλου Μελά 15, 546 22 Θεσσαλονίκη, Τηλ. 221 390
Δεύτερη έκδοση: Καλοκαίρι 1992, Θεσσαλονίκη.
Τρίτη έκδοση: Άνοιξη 1995, Θεσσαλονίκη

Θέμα:

Ο "Πύρινος Ποταμός" ήταν η κύρια ομιλία που δόθηκε στη Συνέλευση Ορθοδόξου Νεότητας που οργανώθηκε κάτω από την αιγίδα της Συνόδου των Ρώσων Επισκόπων της Διασποράς, στο Seattle της Ουάσιγκτων, από 22-25 Ιουλίου 1980. Η ομιλία έγινε στα αγγλικά και το κοινό την υποδέχθηκε εγκάρδια. Ο σεβ. Αρχιεπίσκοπος του Καναδά, Βιτάλιος, εξέφρασε την εκτίμησή του, λέγοντας πως "σπάνια διαβάζει κανείς τέτοια κείμενα, που αποπνέουν το άρωμα της αληθινής γνώσεως και της προσωπικής εμπειρίας". Ο ίδιος έδωσε εντολή να κυκλοφορήσει το βιβλίο σε αγγλική, ρωσική και γαλλική έκδοση. Ο "Πύρινος Ποταμός" είναι κυρίως, μια απάντηση στην ταλαιπωρημένη ψυχή, που δεινοπαθεί στις δοκιμασίες και ρωτά μέσα στην απόγνωσή της: Πώς είναι δυνατό, ο Θεός που είναι αγαθός, να επιτρέπει αυτό το κακό; Πώς γίνεται να με βασανίζει με τέτοιους πειρασμούς και δοκιμασίες, όταν αυτές ξεπερνούν την αντοχή μου; Εάν είναι ελεήμων και φιλάνθρωπος, γιατί με καταδικάζει να υποφέρω τόσα, και σ΄ αυτή και στην άλλη ζωή; Είναι μια προσφορά στο πλήθος των τραυματισμένων ψυχών, που θα βρουν παρηγοριά και ανάπαυση μόνο στην αγκαλιά του εύσπλαχνου Πατέρα.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ Β΄ ΕΚΔΟΣΗ

Ο Πύρινος Ποταμός εκδόθηκε γιά πρώτη φορά στα Ελληνικά το 1985 και η πρώτη εκείνη έκδοση εξαντλήθηκε σχετικά γρήγορα. Από τότε, η ζήτηση γιά το μικρό αυτό κείμενο παρέμεινε πιεστική και οδήγησε στην απόφαση γιά την επανέκδοσή του.

Στις μέρες μας, όλο και λιγότεροι άνθρωποι έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν ποιος είναι ο αληθινός Θεός της Χριστιανικής αποκάλυψης. Κι αυτό, παρά την κάποια άνθηση της θεολογικής διδαχής που παρατηρήθηκε τις τελευταίες δεκαετίες. Ίσως ο λόγος να βρίσκεται σ' αυτό το τραγικό χαρακτηριστικό των ημερών μας, ότι "εξέλιπεν όσιος" και "ουκ έστιν έως ενός". Έχουν λείψει οι αναμμένες λαμπάδες, οι αληθινοί χριστιανοί, που φωτίζουν τον κόσμο όχι μ' αυτά που λένε, ούτε μ' αυτά που κάνουν, αλλά μ' αυτό που οι ίδιοι είναι βαθειά μέσα στην καρδιά τους.

Γιά μας, το κείμενο αυτό του γιατρού Καλόμοιρου, που εκδίδεται πλέον μετά το θάνατό του, καθώς και όλα τα άλλα γραπτά του που σκοπεύουμε να εκδόσουμε, είναι μια πνευματική παρακαταθήκη από έναν άνθρωπο, που αυτά που έγραψε, πρίν απ' όλα, τα ζούσε μέσα του. Γι' αυτό και πιστεύουμε ότι έχουν κάτι να προσφέρουν στους συγχρόνους μας.

Ανάμεσα στα έργα του που θά τυπωθούν από τις εκδόσεις "Ζέφυρος", βρίσκονται τα εξής ανέκδοτα: "Οι έξι αυγές", (1989), ένα κείμενο γιά την πατερική κατανόηση της δημιουργίας του κόσμου και του ανθρώπου. "Οι Ρίζες", συλλογή άρθρων από το ομώνυμο περιοδικό που εκδίδονταν επί σειρά ετών (1974 - 1987). "Τα κλειδιά της Βασιλείας", ένα εμπνευσμένο κείμενο γιά την αληθινή σχέση των πιστών, κληρικών και λαϊκών μέσα στην εκκλησία. Από τα ήδη εκδοθέντα, βρίσκεται σε επανέκδοση το "Κατά Ενωτικών" (Αστήρ, 1964), το πρώτο βιβλίο του γιατρού Καλόμοιρου, που αποτελεί μια επιτομή της ορθόδοξης εκκλησιολογίας.

Γνωρίζουμε καλά, ότι όλα τα παραπάνω αποτελούν ένα έργο εν πολλοίς "αντιλεγόμενο", μια προσφορά στό χώρο της θεολογίας που "βαρεία εστί και βλεπομένη". Όμως, γιά την αλήθεια ισχύουν τα λόγια του Χριστού: "λίθον όν απεδοκίμασαν οι οικοδομούντες, εγεννήθη εις κεφαλήν γωνίας"

Οι εκδότες

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Ο "Πύρινος Ποταμός" ήταν η κύρια ομιλία που δόθηκε στη Συνέλευση Ορθοδόξου Νεότητος που οργανώθηκε κάτω από την αιγίδα της Συνόδου των Ρώσων Επισκόπων της Διασποράς, στό Seattle της Ουάσιγκτων, από 22-25 Ιουλίου 1980. Η ομιλία έγινε στα αγγλικά και το κοινό την υποδέχθηκε εγκάρδια. Ο σεβ. Αρχιεπίσκοπος του Καναδά, Βιτάλιος, εξέφρασε τον θαυμασμό του, όχι μόνο λέγοντας πώς "σπάνια διαβάζει κανείς τέτοια κείμενα, που αποπνέουν το άρωμα της αληθινής γνώσεως και της προσωπικής εμπειρίας", αλλ' ακόμη περισσότερο όταν προσωπικά ο ίδιος έδωσε εντολή να κυκλοφορήσει σε αγγλική, ρωσική και γαλλική έκδοση.

Ο κ. Α. Καλόμοιρος είναι γνωστός και χαίρει εκτιμήσεως στον αγγλόφωνο Ορθόδοξο κόσμο από τότε που το "Κατά Ενωτικών" μεταφράστηκε στα αγγλικά από τον Γεώργιο Γαβριήλ και τυπώθηκε από την Ιερά Μονή μας. Το βιβλίο εκείνο, που κυκλοφόρησε και σε δεύτερη έκδοση, είχε γίνει δεκτό με θαυμασμό, γιά την διαύγεια με την οποία ερμήνευσε την Ορθόδοξη εκκλησιολογία και ανέλυε και αναιρούσε τις θεμελιώδεις αρχές της Οικουμενικής κινήσεως. Ο αντίκτυπος που είχε, αρκεί γιά να κατατάξει τον κ. Καλόμοιρο ανάμεσα στους γνήσιους και αφοσιωμένους θεολόγους. Παράλληλα, η μελέτη του "Οι Τύποι των Ουρανίων" (βλ. Ορθόδ. Τύπος, Φεβρ. 1966έ.) - που όχι μόνο ερμηνεύει τις θεολογικές προϋποθέσεις γιά την χρήση των εικόνων στην Εκκλησία, αλλά συγχρόνως φανερώνει μια ευλαβική κατανόηση του μυστηρίου της ευσεβείας - εδραίωσε στον αγγλόφωνο κόσμο την πεποίθηση ότι ο συγγραφέας υπερβαίνει τη νεκρή ακαδημαϊκή θεολογία, προβάλλοντας τη ζώσα και εμπειρική θεολογία των Αγίων Πατέρων.

Ο γνωστός ανανεωτής της ορθοδόξου αγιογραφίας στην Ελλάδα, ο μάστορας αγιογράφος Φώτης Κόντογλου, μετά από προσωπική αλληλογραφία με τον κ. Καλόμοιρο, όταν αυτός σπούδαζε ακόμη την ιατρική στην Ελβετία, διέβλεψε τις δυνατότητές του και τον παρότρυνε στη σπουδή των Πατέρων. Ο Κόντογλου έγραψε τον πρόλογο στην πρώτη (ελληνική) έκδοση του "Κατά Ενωτικών", που τύπωσε ο εκδ. οίκος "Αστήρ" το 1964, όπου εκφράζει τον θαυμασμό του γιά τον συγγραφέα και τον περιγράφει σαν γνήσιο ορθόδοξο θεολόγο.

Ο "Πύρινος Ποταμός" δεν είναι απλώς μια ανάλυση του ορθοδόξου δόγματος της σωτηρίας, της οικονομίας του Θεού και απολυτρώσεως του ανθρώπου, κάνοντας αντιληπτό πώς η ορθόδοξη θεολογία κατέχει την μοναδική γνώση και αλήθεια διά της αποκαλύψεως του Θεού. Είναι κυρίως μια απάντηση στην ταλαιπωρημένη ψυχή, που δεινοπαθεί στις δοκιμασίες και ρωτά μέσα στην απόγνωσή της: Πώς γίνεται να με βασανίζει με τέτοιους πειρασμούς και δοκιμασίες, όταν αυτές ξεπερνούν την αντοχή μου; Εάν είναι ελεήμων και φιλάνθρωπος, γιατί με καταδικάζει να υποφέρω τόσα, και σ' αυτή και στην άλλη ζωή;

Το θεωρούσαμε κάπως ντροπή, που αυτό το σπουδαίο κείμενο που τόσο εντυπωσίασε τον υπόλοιπο ορθόδοξο κόσμο, δεν ήταν προσιτό στην μητρική γλώσσα του κ. Καλόμοιρου, έχοντας - όπως λέχθηκε - γραφεί αρχικά στα αγγλικά. Η Ιερά Μονή μας ανέθεσε στον κ. Πέτρο Μπότση, από το Χαλάνδρι της Αθήνας, έμπειρο μεταφραστή εκκλησιαστικών έργων, να μεταφράσει και επιμεληθεί την έκδοση.

Είναι μια προσφορά μας στό πλήθος των τραυματισμένων ψυχών, των γνωστών ή άγνωστων σε μας, που θά βρούν παρηγοριά και ανάπαυση μόνο στην αγκαλιά του εύσπλαχνου Πατέρα.

Βοστώνη, Ιούλιος 1985

Ιερά Μονή Μεταμορφώσεως Βοστώνης, Η.Π.Α.

1

Εις το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος.

Σεβαστοί πατέρες, αγαπητοί αδελφοί.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ζούμε στην εποχή της αποστασίας που έχει προφητευθεί γιά τις έσχατες μέρες. Στην πραγματικότητα, οι περισσότεροι άνθρωποι είναι άθεοι, παρά το γεγονός ότι πολλοί απ' αυτούς θεωρητικά πιστεύουν ακόμα. Η αδιαφορία και το πνεύμα αυτού του κόσμου κυριαρχούν παντού.

Ποιά είναι η αιτία γιά την κατάσταση αυτή;

Η αιτία είναι ότι η αγάπη ψυχράνθηκε. Η αγάπη γιά το Θεό δεν καίει πιά στις ανθρώπινες καρδιές και κατά συνέπεια η μεταξύ τους αγάπη επίσης νεκρώθηκε.

Ποιος είναι ο λόγος γι' αυτή τη μείωση της αγάπης των ανθρώπων γιά το Θεό; Η απάντηση είναι, σίγουρα, η αμαρτία. Η αμαρτία είναι το μαύρο σύννεφο που δεν επιτρέπει στό φώς του Θεού να φτάσει στα μάτια μας.

Η αμαρτία όμως υπήρχε πάντοτε. Πώς λοιπόν φτάσαμε στό σημείο όχι μόνο να αγνοούμε το Θεό αλλά ουσιαστικά να τον μισούμε; Σήμερα η διάθεση του ανθρώπου πρός το Θεό δεν είναι πραγματική άγνοια ή πραγματική αδιαφορία. Αν εξετάσετε προσεκτικά τους ανθρώπους θά παρατηρήσετε ότι η αγνοιά τους ή η αδιαφορία τους χρωματίζεται από βαθύ μίσος. Κανένας όμως δε μισεί κάτι που δεν υπάρχει.

Έχω την εντύπωση ότι σήμερα οι άνθρωποι πιστεύουν στό Θεό περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη εποχή στην ανθρώπινη ιστορία. Οι άνθρωποι γνωρίζουν το Ευαγγέλιο, τη διδασκαλία της Εκκλησίας και τη δημιουργία του Θεού καλύτερα από κάθε άλλη εποχή. Έχουν βαθιά επίγνωση της Ύπαρξής Του. Ο αθεϊσμός τους δεν είναι πραγματική απιστία. Είναι μάλλον μια αποστροφή πρός κάποιον που γνωρίζουμε πολύ καλά αλλά τον μισούμε, όπως ακριβώς κάνουν οι δαίμονες.

Μισούμε το Θεό και γι' αυτό τον αγνοούμε, κάνουμε πώς δεν τον βλέπουμε, υποκρινόμενοι τους αθέους. Στην πραγματικότητα τον θεωρούμε το μεγαλύτερο εχθρό μας. Η άρνηση είναι η εκδίκησή μας, ο αθεϊσμός είναι τα αντίποινά μας.

Γιατί όμως οι άνρθωποι μισούν το Θεό; Τον μισούν όχι μόνο γιατί τα έργα τους είναι σκοτεινά, ενώ ο Θεός είναι φώς, αλλά ακόμα γιατί τον θεωρούν σαν μια απειλή, έναν άμεσο και αιώνιο κίνδυνο, έναν αντίπαλο σε μια δίκη, σε μια νομική υπόθεση, ένα δημόσιο κατήγορο και έναν αιώνιο τύραννο. Γι' αυτούς ο Θεός δεν είναι πιά ο παντοδύναμος γιατρός που ήρθε γιά να τους σώσει από την αρρώστια και το θάνατο, αλλά μάλλον ένας σκληρός δικαστής και ένας αμείλικτος ανακριτής.

Ο διάβολος, βλέπετε, κατώρθωσε να κάνει τους ανθρώπους να πιστέψουν ότι ο Θεός δε μας αγαπά πραγματικά, ότι ουσιαστικά αγαπά μόνο τον εαυτό του και ότι μας δέχεται μόνο αν συμπεριφερόμαστε όπως Εκείνος θέλει να συμπεριφερόμαστε. Τους έπεισε ότι ο Θεός μας μισεί αν δε συμπεριφερόμαστε όπως Εκείνος μας πρόσταξε και προσβάλλεται σε τέτοιο σημείο από την ανυπακοή μας, ώστε πρέπει να πληρώσουμε γι' αυτήν με αιώνια βάσανα, τα οποία Εκείνος δημιούργησε γι' αυτό το σκοπό.

Ποιος μπορεί ν' αγαπήσει ένα βασανιστή; Ακόμα και κείνοι που αγωνίζονται σκληρά γιά να σωθούν από την οργή του Θεού δεν μπορούν να τον αγαπήσουν πραγματικά. Αγαπούν μόνο τον εαυτό τους και προσπαθούν να ξεφύγουν από την εκδίκηση του Θεού και ν' αποκτήσουν την αιώνια μακαριότητα, επιχειρώντας να εξευμενίσουν αυτό το φοβερό και εξαιρετικά επικίνδυνο Δημιουργό.

Αντιλαμβάνεστε τη συκοφαντία του σατανά γιά τον πανοικτίρμονα και πανεύσπλαχνο, τον πανάγαθο Θεό μας; Να γιατί στην ελληνική γλώσσα δόθηκε στό σατανά το ονομα διάβολος (διαβολέας, συκοφάντης).

2

Ποιο όργανο όμως χρησιμοποίησε ο διάβολος γιά να συκοφαντήσει το Θεό; Τι μέσα μεταχειρίστηκε γιά να πείσει την ανθρωπότητα, να διαστρέψει την ανθρώπινη σκέψη; Χρησιμοποίησε τη "θεολογία". Στην αρχή ο διάβολος εισηγήθηκε μια μικρή αλλοίωση στη θεολογία και από τη στιγμή που εκείνη έγινε αποδεκτή, κατάφερε να την αυξάνει όλο και περισσότερο, ώστε ο χριστιανισμός να γίνει τελείως αγνώριστος. Είναι αυτό που ονομάζουμε "δυτική θεολογία".

Προσπαθήσατε ποτέ να εντοπίσετε ποιο είναι το κυριότερο χαρακτηριστικό της δυτικής θεολογίας; Λοιπόν, το κυριότερο χαρακτηριστικό της είναι ότι θεωρεί το Θεό πραγματικό αίτιο κάθε κακού.

Τι είναι κακό; Δεν είναι αποξένωση από το Θεό, ο οποίος είναι Ζωή; Δεν είναι ο θάνατος; Τι διδάσκει η δυτική θεολογία γιά το θάνατο; Όλοι οι ρωμαιοκαθολικοί και οι περισσότεροι προτεστάντες θεωρούν το θάνατο σαν μια τιμωρία του Θεού. Ο Θεός έκρινε όλους τους ανθρώπους ένοχους γιά την αμαρτία του Αδάμ και τους τιμώρησε με θάνατο, δηλ. τους απέκοψε από τον εαυτό του, τους στέρησε τη Ζωοποιό Του ενέργεια και έτσι τους σκότωσε πρώτα πνευματικά και αργότερα σωματικά, με κάποιο είδος πνευματικού λιμού. Ο Αυγουστίνος μεταφράζει το χωρίο της Γένεσης: "{Ήη δ' αν ημέρα φάγητε απ' αυτού (του καρπού) θανάτω, αποθανείσθε" ως εξής: "Εάν φάτε από τον καρπό του δέντρου αυτού θά σάς σκοτώσω".

Μερικοί προτεστάντες θεωρούν το θάνατο όχι σαν τιμωρία αλλά σαν κάτι φυσικό. Δεν είναι όμως ο Θεός που δημιούργησε όλα τα φυσικά πράγματα; Έτσι και στις δύο περιπτώσεις ο Θεός - γι' αυτούς - είναι ο πραγματικός αίτιος του θανάτου.

Κι αυτό αληθεύει, όχι μόνο γιά το σωματικό θάνατο. Είναι εξίσου αληθές και γιά τον ψυχικό. Δε θεωρούν οι δυτικοί θεολόγοι την κόλαση, τον αιώνιο πνευματικό θάνατο του ανθρώπου, σαν μια τιμωρία του Θεού; Και δε θεωρούν το διάβολο σαν υπηρέτη του Θεού γιά την αιώνια τιμωρία των ανθρώπων στην κόλαση;

Ο "Θεός" της δύσης είναι ένας Θεός προσβλημένος και άγριος, γεμάτος οργή γιά την ανυπακοή των ανθρώπων, που με το καταστροφικό πάθος του θέλει να βασανίζει αιώνια όλη την ανθρωπότητα γιά τις αμαρτίες της, εκτός αν λάβει κάποια άπειρη ικανοποίηση του τρωθέντος εγωισμού του.

Ποιο είναι το δόγμα της σωτηρίας των δυτικών; Ο Θεός δε σκότωσε το Θεό γιά να ικανοποιήσει την υπερηφάνειά του, που οι δυτικοί ονομάζουν κατ' ευφημισμό δικαιοσύνη; Και δεν είναι από αυτή την άπειρη ικανοποίηση που καταδέχεται να σώσει μερικούς από μας;

Τι είναι σωτηρία γιά τη δυτική θεολογία; δεν είναι σωτρηρία από την οργή του Θεού;

Βλέπετε λοιπόν ότι η δυτική θεολογία διδάσκει πώς πραγματικός κίνδυνος και πραγματικός εχθρός μας είναι ο Δημιουργός και Θεός μας; Σωτηρία, γιά τους δυτικούς, είναι να γλυτώσεις από τα χέρια του Θεού.

Πώς μπορεί ν' αγαπήσει κανείς τέτοιο Θεό; Πώς μπορούμε να πιστεύουμε σε κάποιον που μισούμε; Η πίστη στην ουσία της είναι προϊόν αγάπης. Επομένως θά θέλαμε να μήν υπάρχει κάποιος που μας απειλεί, ιδιαίτερα όταν η απειλή αυτή είναι αιώνια.

Ακόμα και αν υπάρχει το μέσο γιά να αποφύγει κανείς την οργή αυτής της παντοδύναμης αλλά κακής Ύπαρξης (ο θάνατος του Υιού Του γιά χάρη μας), θά ήταν προτιμότερο αν η Ύπαρξη αυτή δεν υπήρχε. Αυτό ήταν το λογικότερο συμπέρασμα του νού και της καρδιάς των δυτικών λαών, γιατί ακόμα και ο αιώνιος παράδεισος θά ήταν αποκρουστικός με ένα τέτοιο άγριο Θεό. Έτσι γεννήθηκε ο αθεϊσμός και γι' αυτό γεννήθηκε στη δύση. Ο αθεϊσμός ήταν άγνωστος στην ανατολική χριστιανοσύνη μέχρι να εισβάλει κι εκεί η δυτική θεολογία. Ο αθεϊσμός είναι συνέπεια της δυτικής θεολογίας. Αθεϊσμός είναι η άρνηση, η απόρριψη ενός κακού Θεού. Οι άνθρωποι έγιναν αθεϊστές γιά να σωθούν από το Θεό, κρύβοντας τα κεφάλια τους και κλείνοντας τα μάτιά τους σαν τη στρουθοκάμηλο. Ο αθεϊσμός, αδελφοί μου, είναι η άρνηση του Θεού των ρωμαιοκαθολικών και των προτεσταντών. Πραγματικός μας εχθρός δεν είναι ο αθεϊσμός. Πραγματικός εχθρός μας είναι αυτός ο παραποιημένος και διαστρεβλωμένος "χριστιανισμός".

3

Οι δυτικοί μιλούν συχνά γιά τον "Καλό Θεό". Παρά ταύτα, η Δυτική Ευρώπη και η Αμερική ποτέ δεν πείσθηκαν γιά την ύπαρξη ενός τέτοιου Καλού Θεού. Αντίθετα αποκαλούσαν το Θεό Καλό με τον ίδιο τρόπο που οι Έλληνες αποκαλούσαν "ευλογία" μια λοιμώδη εξανθηματική αρρώστεια, γιά να την εξορκίσουν και να την αποδιώξουν. Γιά την ίδια αιτία η Μαύρη Θάλασσα αποκλήθηκε Εύξεινος (φιλόξενος) Πόντος, αν και στην πραγματικότητα ήταν μια θάλασσα φοβερή και ύπουλη. Βαθιά μέσα της η δυτική ψυχή αισθανόταν το Θεό σαν κακό κριτή που δεν ξεχνούσε ποτέ ακόμα και την παραμικρότερη προσβολή που του γινόταν από μας με την παράβαση των εντολών του. Αυτή η νομίστικη αντίληψη γιά το Θεό, αυτή η τελείως διεστραμμένη ερμηνεία της δικαιοσύνης του Θεού δεν ήταν τίποτε άλλο παρά η προβολή των ανθρώπινων παθών στη θεολογία. Ήταν μια επιστροφή στην ειδωλολατρική μέθοδο της ανθρωποποίησης του Θεού και θεοποίησις του ανθρώπου. Οι άνθρωποι οργίζονται και εξαγριώνονται όταν δεν τους παίρνουν στα σοβαρά και αυτό το θεωρούν ταπείνωση που μπορεί να ξεπλύνει μόνο η εκδίκηση, είτε αυτή εκτελείται με έγκλημα είτε με μονομαχία. Αυτή ήταν η κοσμική, εμπαθής ιδέα γιά τη δικαιοσύνη που επικρατούσε στα μυαλά μιας λεγόμενης "χριστιανικής" κοινωνίας.

Οι χριστιανοί της δύσης έβλεπαν τη δικαιοσύνη του Θεού με τον ίδιο τρόπο^ ο Θεός, η άπειρη Ύπαρξη, προσβλήθηκε άπειρα από την ανυπακοή του Αδάμ. Αποφάσισε ότι η ενοχή της ανυπακοής του Αδάμ πρέπει να περάσει εξίσου και σε όλους τους απογόνους του και ότι όλοι πρέπει να καταδικαστούν σε θάνατο γιά την αμαρτία του Αδάμ, την οποία δε διέπραξαν οι ίδιοι. Η δικαιοσύνη του Θεού λειτουργούσε γιά τους δυτικούς σαν βεντέτα. Όχι μόνο ο άνθρωπος που σε πρόσβαλε αλλά και όλη η οικογένειά του πρέπει να πεθάνει. Και αυτό που ήταν τραγικό γιά τους ανθρώπους, σε σημείο απελπισίας, ήταν ότι κανένας άνθρωπος, ούτε ακόμα και η ανθρωπότητα ολόκληρη, δεν μπορούσε να εξευμενίσει την προσβλημένη αξιοπρέπεια του Θεού, ακόμα και αν θυσιάζονταν όλοι οι άνθρωποι. Η αξιοπρέπεια του Θεού θά μπορούσε να σωθεί μόνο αν μπορούσε να τιμωρήσει κάποιον που είχε την ίδια αξία με Εκείνον. Έτσι, γιά να σωθεί τόσο η αξιοπρέπεια του Θεού όσο και το ανθρώπινο γένος δεν υπήρχε άλλη λύση από την ενσάρκωση του Υιού Του, ώστε να θυσιαστεί ένας άνθρωπος με θεϊκή αξιοπρέπεια γιά να διασώσει την τιμή του Θεού.

4

Η ειδωλολατρική αντίληψη γιά τη δικαιοσύνη του Θεού, που απαιτεί άπειρες θυσίες γιά να εξευμενιστεί, καθιστά το Θεό πραγματικό εχθρό μας και την αιτία όλων των κακοτυχιών μας. Επί πλέον είναι μια δικαιοσύνη που δεν είναι καθόλου δίκαιη αφού τιμωρεί και απαιτεί ικανοποίηση από πρόσωπα που δεν ήταν καθόλου υπεύθυνα γιά την αμαρτία των προγόνων τους. Με άλλα λόγια, εκείνο που οι δυτικοί καλούν δικαιοσύνη έπρεπε μάλλον να καλείται μνησικακία και εκδίκηση του χειρίστου είδους. Ακόμα και η αγάπη και η θυσία του Χριστού χάνουν το νόημά τους και τη λογική τους μ' αυτή τη σχιζοφρενική ιδέα ενός Θεού που σκοτώνει το Θεό γιά να ικανοποιήσει τη λεγόμενη δικαιοσύνη του Θεού.

Έχει καμιά σχέση η ιδέα αυτή γιά τη δικαιοσύνη με τη δικαιοσύνη που μας αποκάλυψε ο Θεός; Ο όρος "δικαιοσύνη του Θεού" έχει αυτή τη σημασία στην Παλαιά και Καινή Διαθήκη;

Ίσως η αρχή γιά την παρερμηνεία της λέξης αυτής στην Αγία Γραφή ήταν η μετάφρασή της στα ελληνικά με την ελληνική λέξη "δικαιοσύνη". Όχι ότι η ερμηνεία αυτή είναι λαθεμένη, αλλά γιατί η λέξη αυτή, προερχόμενη από τον ειδωλολατρικό, ανθρωπιστικό, ελληνικό πολιτισμό, ήταν φορτισμένη με ανθρώπινες έννοιες που εύκολα μπορούσαν να οδηγήσουν σε παρερμηνείες.

Πρώτ' απ' όλα, η λέξη "δικαιοσύνη" φέρνει στό νού μια ίση κατανομή, γι' αυτό και συμβολίζεται με το ζυγό. Οι καλοί ανταμείβονται και οι κακοί τιμωρούνται από την ανθρώπινη κοινωνία με δίκαιο τρόπο. Αυτή είναι ανθρώπινη δικαιοσύνη, αυτή που παρέχεται στα δικαστήρια.

Είναι αυτή, όμως, η σημασία της δικαιοσύνης του Θεού;

Η λέξη "δικαιοσύνη" είναι μετάφραση της εβραϊκής λέξης tsedaka. Η λέξη αυτή σημαίνει "η θεία ενέργεια που επιτυγχάνει τη σωτηρία του ανθρώπου". Είναι παράλληλη και σχεδόν συνώνυμη με την άλλη εβραϊκή λέξη "hesed" που σημαίνει "έλεος", "συμπάθεια",

“αγάπη” και με τη λέξη “emeth” που σημαίνει “πίστη”, “αλήθεια”. Αυτό, όπως βλέπετε, δίνει μια τελείως διαφορετική διάσταση σ’ αυτό που συνήθως αντιλαμβανόμαστε σαν δικαιοσύνη. Μ’ αυτόν τον τρόπο κατανόησε η Εκκλησία τη δικαιοσύνη του Θεού. Μ’ αυτόν τον τρόπο δίδαξαν γι’ αυτήν οι πατέρες της Εκκλησίας. “Πώς θά ονομάσεις το Θεό δίκαιο, γράφει ο άγιος Ισαάκ ο Σύρος, όταν διαβάσεις στό ευαγγέλιο γιά το μισθό των εργατών; Φίλε, λέει, δε σ’ αδικώ^ θέλω να δώσω και σ’ αυτόν τον έσχατο όσα έδωσα και σε σένα^ αν το δικό σου το μάτι είναι πονηρό, εγώ είμαι αγαθός. Πώς θά ονομάσει κανείς δίκαιο το Θεό, όταν διαβάσει στο ευαγγέλιο γιά τον άσωτο υιό, που σκόρπισε τον πατρικό πλούτο σε ασωτείες, και όταν έδειξε μόνο κατάνυξη, έτρεξε ο πατέρας και έπεσε στον τράχηλό του, και του έδωσε εξουσία πάνω σε όλο του τον πλούτο; Κι αυτά δεν τα είπε κανένας άλλος, ώστε να αμφιβάλλουμε, αλλά ο ίδιος ο υιός Του. Που είναι η δικαιοσύνη του Θεού, αφού ήμαστε αμαρτωλοί και ο Χριστός πέθανε γιά μας;”

Έτσι βλέπουμε ότι ο Θεός δεν είναι δίκαιος με την ανθρώπινη σημασία της λέξης ατής, αλλά ότι η δικαιοσύνη Του σημαίνει την καλοσύνη και αγάπη Του που δε δίνονται με δίκαιο τρόπο, δηλαδή, ο Θεός δίνει πάντα χωρίς να παίρνει τίποτε γιά αντίδοση και δίνει σε πρόσωπα σαν κι εμάς, που δεν είμαστε άξιοι να παίρνουμε. Γι’ αυτό ο άγιος Ισαάκ μας διδάσκει: “Μη ονομάζεις το Θεό δίκαιο, γιατί η δικαιοσύνη του Θεού δε γνωρίζεται στα έργα σου^ μπορεί ο Δαβίδ να τον ονομάζει δίκαιο και ευθύ, αλλά ο υιός Του, ο Ιησούς Χριστός και σωτήρας μας, μας φανέρωσε ότι είναι μάλλον αγαθός και χρηστός (Λουκ. στ΄ 35). Είναι αγαθός, λέει, πρός τους πονηρούς και ασεβείς ανθρώπους”.

5

Ο Θεός είναι καλός, στοργικός και αγαθός πρός εκείνους που παρακούν και τον αγνοούν. Ποτέ δεν ανταποδίδει κακό στό κακό. Ποτέ δεν εκδικείται. Οι τιμωρίες Του είναι μέσα αγάπης γιά διόρθωση, εφόσο κάτι μπορεί να διορθωθεί και θεραπευτεί σ’ αυτή τη ζωή. Ποτέ δεν εκτείνονται στην αιωνιότητα. Τα πάντα δημιούργησε καλά. Τα άγρια θηρία αναγνωρίζουν σαν αφέντη τους το χριστιανό, που με ταπείνωση έχει αποκτήσει το “καθ’ ομοίωσιν” Θεού. Τον πλησιάζουν όχι με φόβο αλλά με χαρά, με υποταγή αγάπης και ευγνωμοσύνης. Κουνούν τα κεφάλια τους και λείχουν τα χέρια του και τον υπηρετούν με ευγνωμοσύνη. Τα άλογα ζώα γνωρίζουν ότι ο Κύριος και Θεός τους δεν είναι πονηρός και κακός και εκδικητικός, αλλά μάλλον γεμάτος αγάπη. (Βλ. επίσης αγίου Ισαάκ Σύρου, Σωζόμενα Ασκητικά, Αθήνα 1871, σελ. 95-96). Μας προστάτεψε και μας έσωσε όταν πέσαμε. Το αιώνιο κακό δεν έχει καμιά σχέση με το Θεό. Προέρχεται από τη θέληση των ελευθέρων, λογικών πλασμάτων Του, και τη θέληση αυτή ο Θεός τη σέβεται.

Ο θάνατος δε μας επιβλήθηκε από το Θεό. Τον προκαλέσαμε με την ανταρσία μας. Ο Θεός είναι Ζωή και η Ζωή είναι Θεός. Επαναστατήσαμε κατά του Θεού, κλείσαμε τις πόρτες στη ζωοποιό χάρη Του. Γράφει ο άγιος Βασίλειος: “Όσο απομακρυνόταν από τη ζωή, τόσο πλησίαζε πρός το θάνατο. Γιατί ο Θεός είναι Ζωή, η στέρηση της ζωής είναι θάνατος”. Συνεχίζει ο άγιος Βασίλειος: “Ο Θεός δε δημιούργησε θάνατο, εμείς τον φέραμε πάνω μας. Παρά ταύτα, δεν εμπόδισε καθόλου την αποσύνθεση... γιά να μήν κάνει την αναπηρία μας αθάνατη”.

Όπως το λέει ο άγιος Ειρηναίος: “Χωρισμός από το Θεό είναι θάνατος, χωρισμός από το φώς είναι σκότος... και δεν είναι το φώς που τους προκαλεί την τιμωρία της τυφλότητας”.

Θάνατος, λέει ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής, είναι κυρίως ο χωρισμός από το Θεό, τον οποίο ακολούθησε αναγκαστικά ο σωματικός θάνατος. Ζωή είναι κυρίως Εκείνος που είπε: “Εγώ είμαι η Ζωή”.

Και γιατί ο θάνατος ήρθε σ’ ολόκληρο το ανθρώπινο γένος; Γιατί εκείνοι που δεν αμάρτησαν μαζί με τον Αδάμ πέθαναν όπως κι εκείνος; Ορίστε η απάντηση του αγίου Αναστασίου του Σιναΐτου: “Γίναμε κληρονόμοι της κατάρας του Αδάμ. Δεν τιμωρηθήκαμε σαν νάχαμε παρακούσει τη θεία εκείνη εντολή μαζί με τον Αδάμ. Αλλά επειδή ο Αδάμ έγινε θνητός, μεταβίβασε την αμαρτία στους απογόνους του. Γίναμε θνητοί, αφού γεννηθήκαμε από θνητό”.

Και ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς παρατηρεί: “Ο Θεός δεν είπε στον Αδάμ: επίστρεψε εκεί απ’ όπου ελήφθης, αλλά του είπε: “Γή εί και εις γήν απελεύση”. Δεν είπε: εν ή δ’ αν ημέρα φάγητε απ’ αυτού, να πεθάνετε! αλλά “εν ή δ’ αν ημέρα φάγητε απ’ αυτού, θά πεθάνετε”. Ούτε και πρόσθεσε μετά, “επίστρεψε τώρα στη γή”, αλλά είπε: “Θά επιστρέψεις” (απελεύση)

προειδοποιώντας τον μ' αυτόν τον τρόπο, επιτρέποντας δίκαια και όχι εμποδίζοντας εκείνο που θά γίνει".

Βλέπουμε ότι ο θάνατος δεν ήρθε κατά προσταγή του Θεού αλλά σαν συνέπεια της από μέρους του Αδάμ διακοπής των σχέσεών του με την πηγή της Ζωής, που προκάλεσε η παρακοή του. Και ο Θεός με την καλοσύνη Του τον είχε προειδοποιήσει γι' αυτό.

"Το ίδιο το ξύλο της γνώσεως, λέει ο Θεόφιλος Αντιοχείας, ήταν καλό και ο καρπός του ωραίος. Δεν ήταν, όπως νομίζουν μερικοί, το ξύλο που είχε το θάνατο μέσα του, αλλά η παρακοή. Δεν υπήρχε όταν τη χρησιμοποιεί κανείς κατάλληλα". Οι πατέρες μας διδάσκουν ότι η απαγόρευση της γεύσης του δέντρου της γνώσεως δεν ήταν απόλυτη αλλά πρόσκαιρη. Ο Αδάμ ήταν ένα πνευματικό νήπιο. Δεν είναι όλες οι τροφές καλές γιά τα νήπια. Μερικές τροφές μπορούν ακόμα και να τα σκοτώσουν, αν και οι ενήλικες θά τις εύρισκαν θρεπτικές. Ήταν καλό και θρεπτικό. Ήταν όμως στερεή τροφή, ενώ ο Αδάμ μπορούσε να χωνέψει μόνο γάλα.

6

Έτσι, στη γλώσσα της Αγίας Γραφής "δίκαιος" σημαίνει καλός και στοργικός. Όταν μιλάμε γιά τους δίκαιους της Παλαιάς Διαθήκης δε σημαίνει ότι ήταν καλοί κριτές αλλά ότι ήταν καλοί και φιλόθεοι. Όταν λέμε ότι ο Θεός είναι δίκαιος δεν εννοούμε ότι είναι καλός κριτής, που γνωρίζει να τιμωρεί τους ανθρώπους δίκαια, ανάλογα με τη βαρύτητα των εγκλημάτων τους, αλλ' αντίθετα, εννοούμε ότι είναι καλός και στοργικός, συγχωρεί όλες τις ανομίες και παρακοές μας και επιθυμεί με κάθε μέσο να μας σώσει και ποτέ δεν ανταποδίδει κακό αντί κακού. Στον πρώτο τόμο της Φιλοκαλίας υπάρχει το εξής θαυμάσιο κείμενο του αγίου Αντωνίου: "Ο Θεός είναι αγαθός και απαθής και αμετάβλητος. Αν δε κανείς αυτό το θεωρεί εύλογο και αληθές, αλλ' απορεί πώς ο Θεός χαίρεται μέν γιά τους αγαθούς ενώ αποστρέφεται τους κακούς και πώς οργίζεται εναντίον εκείνων που αμαρτάνουν ενώ γίνεται ίλεως σε κείνους που τον υπηρετούν και τον λατρεύουν, πρέπει να πούμε ότι ο Θεός ούτε χαίρεται ούτε οργίζεται^ γιατί η λύπη και η χαρά είναι πάθη. Ούτε με δώρα θεραπεύεται, γιατί αυτό θά σήμαινε ότι νικιέται με την ηδονή. Δεν πρέπει να κρίνουμε το Θεό με ανθρώπινα μέτρα. Εκείνος είναι αγαθός και ωφελεί μόνο, ποτέ δε βλάπτει, παραμένει πάντα απαθής. Ενώ εμείς εφόσο παραμένουμε αγαθοί, ομοιάζοντες του Θεού, ενωνόμαστε μαζί Του^ κι όταν γινόμαστε κακοί χωριζόμαστε από το Θεό, σαν ανόμοιοί Του. Όταν ζούμε με αρετή ακολουθούμε το Θεό, ενώ όταν γινόμαστε κακοί τον κάνουμε εχθρό μας^ και βέβαια δεν οργίζεται χωρίς λόγο, γιατί τα αμαρτήματα δεν αφήνουν το Θεό να μας φωτίζει εσωτερικά αλλά μας ενώνουν με τους τιμωρούς δαίμονες. Αν δε με προσευχές και ελεημοσύνες κερδίζουμε την άφεση των αμαρτιών μας, δε σημαίνει ότι κολακεύουμε και μεταβάλλουμε το Θεό αλλά ότι με τα καλά μας έργα και την επιστροφή μας σ' Αυτόν γιατρεύουμε την κακία μας και απολαμβάνουμε πάλι την αγαθότητα του Θεού. 'Ωστε το να λέμε ότι ο Θεός αποστρέφεται τους κακούς είναι σαν να λέμε ότι ο ήλιος κρύβει το φώς του από τους τυφλούς".

7

Ελπίζω να βλέπετε τώρα πώς ο Θεός συκοφαντήθηκε από τη δυτική θεολογία. Ο Αυγουστίνος, ο Άνσελμος, ο Θωμάς Ακινάτης και όλοι οι μαθητές τους συνεισέφεραν σ' αυτή τη "θεολογική" συκοφαντία. Και είναι τα θεμέλια της δυτικής θεολογίας, είτε παπικής είτε προτεσταντικής. Οπωσδήποτε οι θεολόγοι αυτοί δεν εκφράζονται ανοιχτά ότι ο Θεός είναι μια κακή και εμπαθής ύπαρξη. Μάλλον θεωρούν το Θεό εγκλωβισμένο από μια υπέρτατη δύναμη, από μια σκοτεινή και αδυσώπητη Ανάγκη, σαν εκείνη που κυβερνούσε τους θεούς των ειδωλολατρών. Η Ανάγκη ατή τον υποχρεώνει να ανταποδίδει κακό αντί κακού και δεν του επιτρέπει να συγχωρήσει και να ξεχάσει το κακό που διαπράχθηκε ενάντια στό θέλημά Του, εκτός αν του προσφερθεί μια άπειρη ικανοποίηση. Εδώ ανοίγουμε το μεγάλο ζήτημα της ειδωλολατρικής ελληνικής επιρροής στό χριστιανισμό.

Η ειδωλολατρική νοοτροπία ήταν η πηγή όλων των αιρέσεων. Στην Ανατολή η επιρροή της ήταν πολύ ισχυρή, γιατί η Ανατολή ήταν το σταυροδρόμι όλων των φιλοσοφικών και θρησκευτικών ρευμάτων. Όπως όμως διαβάζουμε στην Καινή Διαθήκη, "όπου επλεόνασεν η αμαρτία, υπερεπερίσσευσεν η χάρις". Έτσι όταν άνθιζαν οι αιρέσεις άνθιζε και η Ορθοδοξία και μολονότι διώκονταν από τους δυνατούς αυτού του κόσμου, πάντα κατέληγε νικηφόρος. Στη Δύση, αντίθετα, η ειδωλολατρική ελληνική νοοτροπία μπήκε σεμνά, χωρίς να πάρει τη χροιά της αίρεσης. Μπήκε με το πλήθος των λατινικών κειμένων του Αυγουστίνου, επισκόπου Ιππώνος. Ο άγιος Ιωάννης Κασσιανός, που ζούσε τότε στη Δύση, αντιλήφθηκε το δηλητήριο που υπήρχε στη διδασκαλία του Αυγουστίνου γράφτηκαν στη λατινική και το περιεχόμενό τους ήταν υπερβολικά εκτεταμένο δεν επέτρεψε τη μελέτη τους από τους άλλους πατέρες της Εκκλησίας και έτσι δεν καταδικάστηκαν στην Ανατολή, όπως καταδικάστηκαν τα βιβλία του Ωριγένη. Το γεγονός αυτό τους επέτρεψε να ασκήσουν αργότερα ισχυρή επιρροή στη δυτική σκέψη και θεολογία. Στη Δύση σιγά - σιγά η γνώση της ελληνικής γλώσσας εξαφανιζόταν και τα κείμενα του Αυγουστίνου ήταν τα μόνα διαθέσιμα σε μια γλώσσα που εκεί ήταν κατανοητή. Έτσι η Δύση δέχτηκε σαν χριστιανική μια διδασκαλία που σε πολλά σημεία της ήταν ειδωλολατρική. Οι καισαροπαπικές εξελίξεις στη Ρώμη δεν επέτρεψαν καμιά υγιά αντίδραση σ' αυτήν την κατάσταση πραγμάτων και έτσι η Δύση πνίγηκε στην ανθρωπιστική ειδωλολατρική σκέψη που επικρατεί μέχρι σήμερα.

Έτσι έχουμε από τη μια μεριά την Ανατολή που, μιλώντας και γράφοντας ελληνικά, παράμεινε ουσιαστικά ο Νέος Ισραήλ, με ισραηλιτική σκέψη και ιερή παράδοση και από την άλλη μεριά τη Δύση που, έχοντας ξεχάσει την ελληνική γλώσσα και έχοντας αποκοπεί από το ανατολικό κράτος, κληρονόμησε την ειδωλολατρική ελληνική σκέψη και τη νοοτροπία της και σχημάτισε μ' αυτήν μια νοθευμένη χριστιανική διδασκαλία.

Στην πραγματικότητα, η αντίθεση ανάμεσα στην Ορθοδοξία και τη δυτική χριστιανοσύνη δεν είναι τίποτα άλλο παρά η διαιώνιση της αντίθεσης ανάμεσα στον Ισραήλ και την Ελλάδα.

Δεν πρέπει ποτέ να ξεχνούμε ότι οι πατέρες της Εκκλησίας πίστευαν ότι ήταν πραγματικά πνευματικά τέκνα του Αβραάμ, ότι η Εκκλησία θεωρούσε τον εαυτό της Νέο Ισραήλ και ότι οι ορθόδοξοι λαοί, είτε ήταν Έλληνες, είτε Ρώσοι, Βούλγαροι ή Σέρβοι, Ρουμάνοι κ.λ.π. ήταν σίγουροι ότι ήταν σαν το Ναθαναήλ, πραγματικοί Ισραηλίτες, ο λαός του Θεού. Και ενώ αυτή ήταν η πραγματική συνείδηση της ανατολικής χριστιανοσύνης, η Δύση γινόταν όλο και περισσότερο ένα παιδί της ειδωλολατρικής ανθρωπιστικής Ελλάδας και Ρώμης.

8

Ποιά ήταν τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της διαφοράς σκέψης ανάμεσα στον Ισραήλ και την ειδωλολατρεία; Εφιστώ την προσοχή σας σ' αυτό το πολύ σπουδαίο θέμα.

Ο Ισραήλ πιστεύει στό Θεό.

Η ειδωλολατρεία πιστεύει στη δημιουργία^ δηλαδή στην ειδωλολατρεία η δημιουργία θεοποιείται. Γιά τους ειδωλολάτρες Θεός και δημιουργία είναι ένα και το αυτό πράγμα. Ο Θεός είναι απρόσωπος, προσωποποιημένος σ' ένα πλήθος θεών.

Ο Ισραήλ (και όταν μιλούσε γιά τον Ισραήλ εννοούμε τον πραγματικό Ισραήλ, τα πνευματικά τέκνα του Αβραάμ, εκείνους που έχουν την πίστη που δόθηκε από το Θεό στον εκλεκτό λαό Του, όχι εκείνους που εγκατέλειψαν αυτή την πίστη. Τα πραγματικά τέκνα του

Αβραάμ είναι η Εκκλησία του Χριστού και όχι εκείνοι οι κατά σάρκα απόγονοι, το γένος των Ιουδαίων) γνωρίζει ότι Θεός και δημιουργία είναι δύο ριζικά διαφορετικά είδη ύπαρξης. Ο Θεός είναι αυθύπαρκτος, προσωπικός, αιώνιος, αθάνατος, Ζωή και η Πηγή της ζωής, Ύπαρξη και Πηγή της ύπαρξης. Ο Θεός είναι η μόνη πραγματική ύπαρξη: Ο 'Ων, ο μόνος 'Ων. Αυτό είναι το νόημα του άρθρου ''Ο''.

Η δημιουργία, αντίθετα, δεν είναι αυθύπαρκτη. Εξαρτάται ολοκληρωτικά από τη θέληση του Θεού. Υπάρχει εφόσο ο Θεός θέλει να υπάρχει. Δεν είναι αιώνια. Δεν έχει ύπαρξη. Ήταν μηδέν, ήταν απολύτως τίποτα. Δημιουργήθηκε εκ του μηδενός. Από μόνη της δεν έχει δύναμη ύπαρξης. Διατηρείται στην ύπαρξη με την ενέργεια του Θεού. Αν αυτή η αγαπητική ενέργεια του Θεού σταματήσει κάποτε, η δημιουργία και όλα τα δημιουργήματα, πνευματικά ή υλικά, λογικά ή άλογα θά επιστρέψουν στην ανυπαρξία. Γνωρίζουμε ότι η αγάπη του Θεού γιά τη δημιουργία Του είναι αιώνια. Γνωρίζουμε από Εκείνον ότι δε θά μας αφήσει ποτέ να πέσουμε στην ανυπαρξία, από την οποία μας έφερε στην ύπαρξη. Αυτή είναι η ελπίδα μας και ο Θεός είναι αληθής στις υποσχέσεις Του. Εμείς, τα δημιουργήματα, άγγελοι και άνθρωποι, θά ζήσουμε αιώνια όχι γιατί έχουμε μέσα μας τη δύναμη της αιωνιότητας, αλλά γιατί αυτό είναι το θέλημα του Θεού που μας αγαπά. Αφ' εαυτού μας είμαστε τίποτα. Δεν έχουμε στη φύση μας ούτε την παραμικρή ενέργεια ζωής και ύπαρξης. Ό,τι έχουμε, έρχεται εξ' ολοκλήρου από το Θεό, τίποτα δεν είναι δικό μας. Είμαστε βούρκος της γής και όταν το ξεχάσαμε, ο Θεός, με το έλεός Του, επέτρεψε να ξαναγυρίσουμε σ' αυτό που είμαστε, γιά να παραμείνουμε ταπεινοί και να έχουμε ακριβή επίγνωση της μηδαμινότητάς μας. "Ο Θεός, λέει ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός κάπου αλλού, μπορεί, γιατί μπορεί να καταστρέψει τη δημιουργία, αλλά δε θέλει να το κάνει".

Στό Μέγα Ευχολόγιο (Βιέννη, 1862), ένα βασικό λειτουργικό βιβλίο της Εκκλησίας, διαβάζουμε:

"Ο Θεός ο μέγας και Ύψιστος, ο μόνος έχων αθανασίαν" (7^{η} ευχή του Εσπερινού, σελ. 15).

"Ο μόνος φύσει ζωοποιός... μόνε αθάνατε" (Ωδή 5^{η}, Νεκρώσιμος ακολουθία εις λαϊκούς, σελ. 410).

"Αυτός μόνος υπάρχεις, αθάνατος" (σελ. 411).

"Ο φύσει υπάρχων τη θεϊκή, αθάνατος μόνος". (Ωδή 1^{η}, Νεκρώσιμος Ακολουθία εις Κοσμικούς Άνδρας, σελ. 471).

Αυτή είναι η πίστη του Ισραήλ.

Ποιά είναι η διδασκαλία της ειδωλολατρείας; Ειδωλολατρεία είναι η συνέπεια της απώλειας της επαφής με το Θεό. Το πλήθος των αμαρτιών της ανθρωπότητας έκαναν τους ανθρώπους ανίκανους να λάβουν το θείο φώς και να έχουν οποιαδήποτε ένωση με το Ζώντα Θεό. Η συνέπεια ήταν να θεωρήσουν σαν κάτι θείο τη δημιουργία, που έβλεπαν καθημερινά μπροστά τους.

Η ειδωλολατρεία θεωρεί τη δημιουργία σαν κάτι το αυθύπαρκτο και αθάνατο, κάτι που πάντα υπήρχε και πάντα θά υπάρχει. Στην ειδωλολατρεία οι θεοί είναι μέρος της δημιουργίας. Δεν τη δημιούργησαν από το μηδέν, απλά και μόνο σχηματοποίησαν την υπάρχουσα ύλη. Η ύλη μπορεί να παίρνει διάφορα σχήματα. Τα σχήματα έρχονται στην ύπαρξη και εξαφανίζονται, αλλά η ύλη η ίδια είναι αιώνια.

Οι άγγελοι, οι δαίμονες και οι ψυχές των ανθρώπων είναι οι πραγματικοί θεοί. Είναι αιώνιοι από τη φύση τους, όπως και η ίδια η ύλη, είναι όμως ψηλότερα από την ύλη. Μπορούν να λαμβάνουν διάφορα υλικά σχήματα σε μια διαδοχική σειρά υλικών υπάρξεων, αλλά παραμένουν ουσιαστικά πνευματικοί.

Έτσι στην ειδωλολατρεία παρατηρούμε δύο βασικά χαρακτηριστικά: 1. Αποδίδονται σ' ολόκληρη τη δημιουργία τα χαρακτηριστικά της θεότητας, όπως: αιωνιότητα, αθανασία, αυθυπαρξία. 2. Μια διάκριση ανάμεσα στό πνευματικό και το υλικό και έναν ανταγωνισμό ανάμεσα στα δύο, σαν έναν ανταγωνισμό σε κάτι υπέρτερο και κάτι υποδεέστερο.

Η ειδωλολατρεία και ο ανθρωπισμός είναι ένα και το αυτό πράγμα. Στην ειδωλολατρεία ο άνθρωπος είναι θεός, γιατί είναι αιώνιος εκ φύσεως. Γι' αυτό η ειδωλολατρεία είναι πάντα υπεροπτική. Είναι ναρκισισμός. Είναι αυτολατρεία. Στην Ελλάδα οι θεοί είχαν ανθρώπινα

χαρακτηριστικά. Η ελληνική θρησκεία ήταν η ειδωλολατρική λατρεία του ανθρώπου. Η ψυχή του ανθρώπου θεωρούνταν η αληθινή του ύπαρξη και ήταν αθάνατη εκ φύσεως.

Έτσι βλέπουμε ότι στην ειδωλολατρεία ο διάβολος πέτυχε να δημιουργήσει μια παγκόσμια πίστη, ότι οι άνθρωποι ήταν θεοί και έτσι δε χρειάζονταν το Θεό. Γι' αυτό η υπερηφάνεια ήταν τόσο μεγάλη στην Ελλάδα και η ταπείνωση κάτι αδιανόητο. Στό έργο του Ηθικά Νικομάχεια ο Αριστοτέλης γράφει τα ακόλουθα λόγια: "Το να μη θίγεται κανείς από προσβολές είναι σημείο χυδαίου και δουλικού ανθρώπου". Ο άνθρωπος που πείθεται από το διάβολο να πιστέψει ότι η ψυχή του είναι αθάνατη εκ φύσεως ποτέ δεν μπορεί να ταπεινωθεί και ποτέ δεν μπορεί να πιστέψει πραγματικά στό Θεό, γιατί δε χρειάζεται το Θεό, όντας ο ίδιος Θεός, όπως η πλάνη του τον κάνει να πιστεύει.

Γι' αυτό οι πατέρες της Εκκλησίας, κατανοώντας από την αρχή τον κίνδυνο αυτού του ανόητου σφάλματος, προειδοποίησαν τους χριστιανούς γιά το γεγονός ότι, όπως το αναφέρει ο άγιος Ειρηναίος, "η διδασκαλία πώς η ανθρώπινη ψυχή είναι εκ φύσεως αθάνατη είναι εκ του πονηρού" (Έλεγχος, ΙΙΙ, 20, 1). Την ίδια προειδοποίηση συναντάμε στον άγιο Ιουστίνο (Διάλογος πρός Τρύφωνα, 6, 1-2), στό Θεόφιλο Αντιοχείας (Πρός Αυτόλυκον, 2, 97), στον Τατιανό (Πρός τους Έλληνες, 13) κ.λ.π.

Ο άγιος Ιουστίνος εξηγεί τον πρωταρχικό αθεϊσμό που υπάρχει στην πίστη της φυσικής αιωνιότητας και αθανασίας της ανθρώπινης ψυχής. Γράφει: "Υπάρχουν μερικοί άλλοι που, νομίζοντας πώς η ψυχή είναι αθάνατη και ασώματη, πιστεύουν ότι αν και έχουν διαπράξει το κακό δε θά τιμωρηθούν (γιατί ό,τι είναι ασώματο δεν έχει και αισθήσεις) και ότι η ψυχή, σαν συνέπεια της αθανασίας της, δε χρειάζεται τίποτα από το Θεό" (Διάλογος πρός Τρύφωνα, 1).

Ειδωλολατρεία είναι άγνοια του αληθινού Θεού, μια πλανεμένη αντίληψη ότι η δημιουργία Του είναι θεία, ότι είναι θεός. Ο θεός αυτός, όμως, που είναι η φύση, είναι απρόσωπος, μια τυφλή δύναμη, πάνω απ' όλους τους προσωπικούς θεούς και καλείται "Ανάγκη". Στην πραγματικότητα η Ανάγκη αυτή είναι η προβολή του ανθρώπινου λόγου, σαν μια μαθηματική ανάγκη που κυβερνά τον κόσμο. Είναι μια προβολή του ορθολογισμού πάνω στη φύση. Η ορθολογιστική αυτή Ανάγκη είναι ο αληθινός, υπέρτατος, τυφλός θεός των ειδωλολατρών. Οι ειδωλολάτρες θεοί είναι τμήματα του κόσμου και είναι αθάνατοι λόγω της αθανασίας της φύσης που είναι η ουσία της. Σ' αυτήν την ειδωλολατρική αντίληψη ο άνθρωπος είναι μόνο η ψυχή του και πιστεύουν ότι η ψυχή του ανθρώπου είναι αθάνατη από μόνη της, αφού είναι μέρος της ουσίας του σύμπαντος, που θεωρείται αθάνατο και αυθύπαρκτο. Έτσι ο άνθρωπος είναι θεός και μέτρο όλων των πραγμάτων.

Αλλά οι θεοί δεν είναι ελεύθεροι. Κυβερνούνται από την Ανάγκη που είναι απρόσωπη.

9

Οι διάφορες αιρέσεις ανάμιξαν αυτόν ακριβώς τον ειδωλολατρικό τρόπο σκέψης με τη χριστιανική διδασκαλία. Αυτό επίσης συνέβη και στη Δύση. Άρχισαν να διακρίνουν όχι μεταξύ Θεού και της δημιουργίας Του αλλά μεταξύ πνεύματος και ύλης.

Άρχισαν να πιστεύουν την ψυχή του ανθρώπου σαν κάτι αιώνιο από μόνο του και να θεωρούν την κατάσταση του ανθρώπου μετά το θάνατο όχι σαν ύπνο στα χέρια του Θεού αλλά σαν την πραγματική ζωή του ανθρώπου, στην οποία η ανάσταση των νεκρών, δεν είχε να προσθέσει τίποτα. Ακόμα και η ανάγκη γιά ανάσταση, ήταν αμφίβολη. Η γιορτή της Ανάστασης του Κυρίου, που είναι η κορωνίδα όλων των εορτών στην Ορθοδοξία, άρχισε να πέφτει σε δεύτερη μοίρα, γιατί η ανάγκη της ήταν τόσο ακατανόητη στους χριστιανούς της Δύσης όσο και στους Αθηναίους, που άκουσαν το κήρυγμα του αποστόλου Παύλου.

Εκείνο όμως που είναι πιο αξιοσημείωτο στό θέμα μας είναι ότι άρχισαν να αισθάνονται πώς ο Θεός υπέκειτο στην Ανάγκη, σ' αυτή την ορθολογική Ανάγκη, που δεν ήταν τίποτε άλλο παρά η ανθρώπινη λογική. Διακήρυξαν ότι ο Θεός ήταν ανίκανος να έρθει σε επαφή με κατώτερα πλάσματα όπως οι άνθρωποι, γιατί δεν το επέτρεπαν οι ορθολογιστικές φιλοσοφικές ιδέες τους. Αυτή η αντίληψη αποτέλεσε το θεμέλιο γιά τις ησυχαστικές έριδες. Είχε ήδη ξεκινήσει με τον Αυγουστίνο, που δίδαξε ότι στό Μωϋσή δε μίλησε ο Θεός αλλά άγγελος.

Από αυτή την άποψη περί Ανάγκης, στην οποία υποτάσσονται ακόμα και οι θεοί, πρέπει να καταλάβουμε τη δυτική νομικίστικη αντίληψη γιά τη δικαιοσύνη του Θεού. Ο Θεός έπρεπε να τιμωρήσει την παρακοή του ανθρώπου. Του ήταν αδύνατο να συγχωρήσει. Κάποια ανώτερη

Ανάγκη απαιτούσε εκδίκηση. Ακόμα κι αν ο Θεός ήταν πραγματικά καλός κι αγαθός δεν μπορούσε να ενεργήσει με καλοσύνη. Ήταν υποχρεωμένος να ενεργήσει αντίθετα πρός την αγάπη Του. Το μόνο που μπορούσε να κάνει γιά να σώσει την ανθρωπότητα ήταν να τιμωρήσει τον Υιό Του, στη θέση των ανθρώπων. Έτσι η Ανάγκη θά ικανοποιείτο.

10

Αυτός είναι ο θρίαμβος της ελληνιστικής σκέψης στό χριστιανισμό. Ο Ωριγένης, σαν ελληνιστής, είχε φτάσει στα ίδια συμπεράσματα. Ο Θεός ήταν δίκαιος από ανάγκη. Αναγκάστηκε να τιμωρήσει, να εκδικηθεί, να στείλει ανθρώπους στην κόλαση. Η κόλαση ήταν δημιούργημα του Θεού. Ήταν μια τιμωρία που απαιτούσε η δικαοσύνη. Αυτή η απαίτηση γιά δικαιοσύνη ήταν μια ανάγκη. Ο Θεός ήταν υποχρεωμένος να υποταχθεί. Δεν του επιτρεπόταν να συγχωρήσει. Υπήρχε μια ανώτερη δύναμη, μια Ανάγκη, που δεν Του επέτρεπε να αγαπά χωρίς όρους.

Ο Ωριγένης όμως ήταν και χριστιανός και γνώριζε ότι ο Θεός ήταν γεμάτος από αγάπη. Πώς είναι δυνατό να ομολογείς ένα Θεό γεμάτο αγάπη, όταν βασανίζει τους ανθρώπους αιώνια; Αν ο Θεός είναι η αιτία της κόλασης, τότε από ανάγκη πρέπει η κόλαση αυτή να σταματήσει κάποτε, διαφορετικά δεν μπορούμε να παραδεχτούμε ότι ο Θεός είναι καλός και αγαθός. Αυτή η νομικίστικη αντίληψη γιά το Θεό, σαν όργανο μιας ανώτερης, απρόσωπης δύναμης ή θεότητας που ονομάζεται Ανάγκη, οδηγεί λογικά "στην αποκατάσταση των πάντων και την καταστροφή της κόλασης", διαφορετικά πρέπει να παραδεχτούμε ότι ο Θεός είναι μοχθηρός.

Η ειδωλολατρική ελληνική σκέψη δεν μπορούσε να αντιληφθεί ότι αιτία της κόλασης δεν είναι ο Θεός αλλά τα λογικά πλάσματά Του. Αν ο Θεός δεν ήταν ελεύθερος, αφού εξουσιαζόταν από την Ανάγκη, πώς θά μπορούσαν να ήταν ελεύθερα τα πλάσματά Του; Ο Θεός δε θά μπορούσε να δώσει κάτι που δεν κατείχε ο ίδιος. Η ειδωλολατρική ελληνική σκέψη δεν μπορούσε ακόμα να αντιληφθεί την αφιλοκερδή αγάπη. Η ελευθερία όμως είναι το ύψιστο δώρο που ο Θεός μπορούσε να δώσει σ' ένα πλάσμα, γιατί η ελευθερία εξομοιώνει τα λογικά πλάσματα με το Θεό. Αυτό ήταν ένα δώρο ακατανόητο γιά τους έλληνες ειδωλολάτρες. Δεν μπορούσαν να φανταστούν ένα πλάσμα που θά μπορούσε να πεί "όχι" σ' ένα παντοδύναμο Θεό. Αν ο Θεός ήταν παντοδύναμος δε θά μπορούσαν να του πούν "όχι" τα πλάσματα. Έτσι αν ο Θεός έδινε στους ανθρώπους τη χάρη Του, οι άνθρωποι δε θά μπορούσαν να την απορρίψουν. Διαφορετικά ο Θεός δε θά ήταν παντοδύναμος. Αν δεχτούμε ότι ο Θεός είναι παντοδύναμος, τότε η χάρη Του πρέπει να είναι ακαταμάχητη. Οι άνθρωποι δεν μπορούν να την αποφύγουν. Αυτό σημαίνει ότι οι άνθρωποι εκείνοι που στερούνται τη χάρη του Θεού, τη στερούνται επειδή ο Θεός δεν τους την έδωσε. Έτσι η απώλεια της Χάρης του Θεού, που είναι αιώνιος πνευματικός θάνατος, με άλλα λόγια κόλαση, είναι στην ουσία μια πράξη που εξαρτάται καθ' ολοκληρία από το Θεό. Ο Θεός είναι Εκείνος που τιμωρεί τους ανθρώπους αυτούς με τη στέρηση της χάρης Του, με το να μήν της επιτρέπει να τους φωτίζει. Έτσι ο Θεός είναι η αιτία του αιώνιου πνευματικού θανάτου εκείνων που είναι κολασμένοι. Η κόλαση είναι μια ενέργεια του Θεού, μια ενέργεια της δικαιοσύνης του Θεού, μια ενέργεια ανάγκης ή σκληρότητας. Σάν αποτέλεσμα, ο Ωριγένης σκέφτηκε ότι αν θέλουμε να παραμείνουμε χριστιανοί, αν θέλουμε να συνεχίσουμε να πιστεύουμε ότι ο Θεός είναι πραγματικά καλός, πρέπει να πιστέψουμε ότι η κόλαση δεν είναι αιώνια αλλά θά έχει ένα τέλος, παρά τα όσα γράφονται στην Αγία Γραφή και ό,τι πιστεύει η Εκκλησία. Αυτό είναι το μοιραίο, απόλυτα λογικό, συμπέρασμα. Αν ο Θεός είναι ο αίτιος της κόλασης, η κόλαση πρέπει να έχει τέλος, διαφορετικά ο Θεός είναι κακός.

11

Ο Ωριγένης, όπως και όλοι οι όμοιοί του ορθολογιστές, δεν μπορούσαν να καταλάβουν ότι η αποδοχή ή η απόρριψη της χάρης του Θεού εξαρτάται αποκλειστικά από τα λογικά πλάσματα. Ότι ο Θεός δε σταματάει ποτέ, όπως και ο ήλιος, να λάμπει το ίδιο "επί πονηρούς και αγαθούς". Ότι τα πλάσματα τα λογικά όμως είναι τελείως ελεύθερα να δεχτούν ή ν' απορρίψουν τη χάρη αυτή και την αγάπη. Και ότι ο Θεός, με τη γνήσια αγάπη Του, δεν εξαναγκάζει τα πλάσματά Του να Τον αποδεχτούν, αλλά σέβεται απόλυτα την ελεύθερη θέλησή τους. Δεν αποσύρει τη χάρη και την αγάπη Του, η διάθεση όμως των λογικών πλασμάτων πρός αυτή την αστείρευτη χάρη και αγάπη είναι η διαφορά μεταξύ παραδείσου και κόλασης. Εκείνοι που αγαπούν το Θεό είναι ευτυχισμένοι μαζί Του, εκείνοι που τον μισούν αισθάνονται υπερβολικά

δυστυχείς, που είναι υποχρεωμένοι να ζούν με την παρουσία Του. Και δεν υπάρχει τόπος όπου μπορεί κανείς να ξεφύγει τη στοργική πανταχού παρουσία του Θεού.

Ο παράδεισος ή η κόλαση εξαρτάται από τον τρόπο που δεχόμαστε την αγάπη του Θεού. Στην αγάπη Του θά ανταποκριθούμε με αγάπη ή με μίσος; Αυτή είναι μια κρίσιμη διαφορά. Και η διαφορά αυτή εξαρτάται αποκλειστικά από μας, από την ελευθερία μας, από την ενδόμυχη ελεύθερη επιλογή μας, από μια τέλεια ελεύθερη διάθεση που δεν επηρεάζεται από εξωτερικές καταστάσεις ή εσωτερικούς παράγοντες της υλικής και πνευματικής φύσης μας, γιατί δεν είναι μια εξωτερική πράξη, αλλά μια εσωτερική διάθεση, που πηγάζει από τα βάθη της καρδιάς μας και καθορίζει όχι τις αμαρτίες μας, αλλά τον τρόπο που σκεπτόμαστε γιά τις αμαρτίες μας, όπως φαίνεται καθαρά στις περιπτώσεις του τελώνη και του φαρισαίου και των ληστών που συσταυρώθηκαν με το Χριστό. Αυτή η ελευθερία, αυτή η επιλογή, αυτή η εσωτερική διάθεση πρός το Δημιουργό μας είναι ο εσώτατος πυρήνας της αιώνιας προσωπικότητάς μας, είναι το βαθύτερο χαρακτηριστικό μας, είναι αυτό που μας κάνει ό,τι είμαστε, είναι το αιώνιο πρόσωπό μας - φωτεινό ή σκοτεινό, στοργικό ή φθονερό.

Όχι, αδελφοί μου, δυστυχώς γιά μας ο παράδεισος ή η κόλαση δεν εξαρτάται από το Θεό. Αν εξαρτιόταν από το Θεό δε θά φοβόμασταν τίποτα. Δεν έχουμε να φοβηθούμε τίποτα από την Αγάπη. Αλλά δεν εξαρτάται από το Θεό. Εξαρτάται αποκλειστικά από μας και αυτή είναι ολόκληρη η τραγωδία. Ο Θεός μας θέλει να είμαστε κατ' εικόνα Του, αιώνια ελεύθεροι. Μας σέβεται απόλυτα. Αυτό είναι αγάπη. Χωρίς σεβασμό δεν μπορούμε να μιλάμε γιά αγάπη. Είμαστε άνθρωποι επειδή είμαστε ελεύθεροι. Αν δεν ήμασταν ελεύθεροι θά ήμασταν έξυπνα ζώα, όχι άνθρωποι. Ο Θεός δε θά πάρει ποτέ πίσω το δώρο της ελευθερίας που καθορίζει τι είμαστε. Αυτό σημαίνει ότι θά είμαστε πάντα αυτό που εμείς θέλουμε να είμαστε, φίλοι ή εχθροί του Θεού, και δεν υπάρχει αλλαγή σ' αυτό το βαθύτατο είναι μας. Σ' αυτή τη ζωή υπάρχουν βαθιές ή επιφανειακές αλλαγές στη ζωή μας, στό χαρακτήρα μας, στις πεποιθήσεις μας. Όλες αυτές οι αλλαγές, όμως, είναι μόνο η χρονικά μεταβαλλόμενη έκφραση του βαθύτερου αιώνιου εαυτού μας. Αυτός ο βαθύς αιώνιος εαυτός είναι αιώνιος με όλη τη σημασία της λέξης. Γι' αυτό ο παράδεισος και η κόλαση είναι επίσης αιώνια. Δεν υπάρχει μεταβολή σ' αυτό που πραγματικά είμαστε. Τα πρόσκαιρα χαρακτηριστικά μας και η ιστορία μας στη ζωή εξαρτιώνται από πολλά επιφανειακά πράγματα, που εξαφανίζονται με το θάνατο, το αληθινό μας πρόσωπο όμως δεν είναι επιφανειακό και δεν εξαρτάται από μεταβαλλόμενα και εξαφανιζόμενα πράγματα. Είναι ο πραγματικός εαυτός μας. Παραμένει μαζί μας όταν κοιμόμαστε στον τάφο και θά γίνει το πραγματικό πρόσωπό μας κατά την ανάσταση. Είναι αιώνιος.

12

Ο άγιος Ιωάννης της Κλίμακος αναφέρει κάπου στό βιβλίο του ότι "πρίν την πτώση μας οι δαίμονες μας λένε ότι ο Θεός είναι φίλος του ανθρώπου^ μετά την πτώση μας όμως λένε ότι είναι αμείλικτος". Αυτό είναι το πανούργο ψέμα του πονηρού: να μας πείσει ότι οποιοδήποτε κακό στη ζωή μας έχει σαν αιτία του τη διάθεση του Θεού^ ότι ο Θεός είναι Εκείνος που θά μας συγχωρήσει ή θά μας τιμωρήσει. Θέλοντας να μας ρίξουν στην αμαρτία και μετά να μας κάνουν να χάσουμε κάθε ελπίδα να ελευθερωθούμε απ' αυτή, προσπαθούν να παρουσιάσουν το Θεό ότι κάποτε συγχωρεί όλες τις αμαρτίες και κάποτε είναι αμείλικτος. Οι περισσότεροι χριστιανοί, ακόμα και οι ορθόδοξοι χριστιανοί, έχουν πέσει σ' αυτή την παγίδα. Θεωρούν το Θεό υπεύθυνο γιά το αν συγχωριόμαστε ή τιμωριόμαστε. Αυτή, αδελφοί μου, είναι μια φοβερή πλάνη που κάνει τους περισσότερους ανθρώπους να χάσουν την αιώνια ζωή, κυρίως επειδή, βλέποντας την αγάπη του Θεού, προσπαθούν να πείσουν τον εαυτό τους ότι ο Θεός, με την αγάπη Του, θά τους συγχωρήσει. Ο Θεός πάντα αγαπά, πάντα συγχωρεί, είναι πάντα φίλος του ανθρώπου. Αυτό που ποτέ δε συγχωρεί, όμως, είναι η αμαρτία, την οποία ποτέ δε αντιμετωπίζουμε όπως θά έπρεπε. Η αμαρτία καταστρέφει την ψυχή μας ανεξάρτητα από την αγάπη του Θεού, γιατί η αμαρτία είναι ακριβώς ο δρόμος που απομακρύνει από το Θεό, εγείρει έναν τοίχο που μας χωρίζει από το Θεό, καταστρέφει τα πνευματικά μας μάτια και μας κάνει ανίκανους να δούμε το φώς του Θεού. Οι δαίμονες θέλουν πάντα να μας κάνουν να σκεφτόμαστε τη σωτηρία μας ή τον αιώνιο πνευματικό μας θάνατο με νομικίστικους όρους. Μας θέλουν να σκεφτόμαστε ότι η σωτηρία ή ο αιώνιος θάνατος είναι ένα ζήτημα της απόφασης του Θεού. Όχι, αδελφοί μου, πρέπει να ξυπνήσουμε, γιά να μήν απολεσθούμε. Η σωτηρία μας ή ο αιώνιος θάνατός μας δεν είναι ζήτημα απόφασης του

Θεού, αλλά ζήτημα δικής μας απόφασης, είναι ζήτημα απόφασης της ελεύθερης βούλησής μας, την οποία ο Θεός σέβεται απόλυτα. Άς μήν εξαπατιόμαστε με εμπιστοσύνη στην αγάπη του Θεού. Ο κίνδυνος δεν προέρχεται από το Θεό, προέρχεται από μας τους ίδιους.

Πολλοί θά αντείπουν: "Δε μιλάει συχνά η ίδια η Αγία Γραφή γιά την οργή του Θεού; Δεν είναι ο ίδιος ο Θεός που λέει ότι θά μας τιμωρήσει ή ότι θά μας συγχωρήσει; Δεν έχει γραφεί ότι "τοις εκζητούσιν αυτόν μισθαποδότης γίνεται" (Εβρ. ιγ΄ 6); Δε λέει ότι η εκδίκηση είναι δική του και ότι Εκείνος θά ανταποδώσει την αδικία που μας έγινε; Δεν έχει γραφεί ότι είναι "φοβερόν το εμπεσείν εις χείρας Θεού ζώντος;"

Στην ομιλία του με τίτλο "Ότι ο Θεός δεν είναι αίτιος των κακών", ο άγιος Βασίλειος ο Μέγας γράφει τα ακόλουθα: "Αλλ' εάν βέβαια ο Θεός είναι ανεύθυνος γιά τα κακά, τότε πώς έχει ειπωθεί ο λόγος^ "εγώ ο κατασκευάσας φώς και ποιήσας σκότος, ο ποιών ειρήνην και κτίζων κακά" (Ησ. με΄ 7); Και πάλι^ "ότι κατέβη κακά παρά Κυρίου επί πύλας Ιερουσαλήμ" (Μιχ. α΄ 12), και^ "ει έσται κακία εν πόλει, ήν Κύριος ουκ εποίησε;" (Αμώς γ΄ 6). Και στη μεγάλη ωδή του Μωυσή: "ίδετε, ίδετε ότι εγώ ειμι, και ουκ έστι Θεός πλήν εμού^ εγώ αποκτενώ και ζήν ποιήσω, πατάξω καγώ ιάσομαι" (Δευτ. λβ΄ 39). Αλλά γι' αυτόν που καταλαβαίνει το νόημα της Γραφής τίποτα από αυτά δε συνιστά κατηγορία εναντίον του Θεού, ότι είναι αίτιος και δημιουργός των κακών. Γιατί αυτός που είπε "εγώ ο κατασκευάσας φώς και ποιήσας σκότος", παρουσιάζει με αυτό τον εαυτό του δημιουργό της κτίσεως, όχι δημιουργό κάποιου κακού... "και κτίζων κακά", δηλαδή τα μεταποιεί και τα βελτιώνει, ώστε αφού παραμεριστούν τα ενυπάρχοντα κακά, να μετέχουν στη φύση του καλού".

Όπως γράφει ο άγιος Ισαάκ ο Σύρος, "η Αγία Γραφή λέει πολλά και πολλές φορές χρησιμοποιεί ονόματα καταχρηστικά, όχι στην κυριολεξία... Οι συνετοί όμως αυτά τα καταλαβαίνουν".

Ο άγιος Βασίλειος δίνει στην ίδια ομιλία την εξήγηση αυτών των εκφράσεων της Αγίας Γραφής: "Γιατί ο φόβος, λέει, οικοδομεί τους απλοϊκωτέρους" και αυτό είναι σωστό όχι μόνο γιά τους απλούς ανθρώπους αλλά γιά όλους μας. Μετά την πτώση μας έχουμε ανάγκη από το φόβο γιά να κάνουμε οποιοδήποτε ωφέλιμο έργο και οποιοδήποτε καλό στον εαυτό μας ή στους άλλους. Γιά να καταλάβουμε την Αγία Γραφή, λένε οι πατέρες, πρέπει να έχουμε κατά νού το σκοπό της, που είναι η σωτηρία μας και η προοδευτική προσέγγισή μας στην κατανόηση του Δημιουργού και Θεού μας και της αξιοθρήνητης κατάστασής μας.

Η ίδια η Αγία Γραφή, όμως, σε άλλα σημεία μας εξηγεί με περισσότερη ακρίβεια ποιος είναι ο πραγματικός αίτιος των κακών. Στον Ιερεμία (β΄ 17, 19) διαβάζουμε: "ουχί ταύτα εποίησέ σοι το καταλιπείν σε εμέ; λέγει Κύριος ο Θεός σου... παιδεύσει σε η αποστασία σου και η κακία σου ελέγξει σε^ και γνώθι και ιδέ, ότι πικρόν σοι το καταλιπείν σε εμέ, λέγει Κύριος ο Θεός σου".

Η Αγία Γραφή μιλάει τη γλώσσα μας, τη γλώσσα που καταλαβαίνουμε στην κατάστασή μας της πτώσης. Όπως λέει ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος, "σύμφωνα με τη δική μας αντίληψη δώσαμε στις ιδιότητες του Θεού ονόματα από τις δικές μας ιδιότητες". Και ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός εξηγεί ότι στην Αγία Γραφή "ο Θεός αναφέρεται σαν να είχε σώμα, συμβολικά... (περιέχει) κάποια μυστική σημασία που, μέσα από τα πράγματα που ανταποκρίνονται στη φύση μας, μας διδάσκει πράγματα που υπερβαίνουν αυτήν".

13

Υπάρχουν όμως τιμωρίες που μας επιβάλλει ο Θεός ή μάλλον κακά που μας κάνει ο διάβολος και επιτρέπει ο Θεός. Αλλά οι τιμωρίες αυτές είναι αυτό που λέμε παιδαγωγική τιμωρία. Σάν σκοπό τους έχουν τη διόρθωσή μας σ' αυτή τη ζωή, ή τουλάχιστον τη διόρθωση των άλλων που, από το παράδειγμά μας, θά πάρουν μάθημα και από φόβο θά διορθωθούν. Υπάρχουν και τιμωρίες που δεν έχουν σαν σκοπό τους να διορθώσουν κανένα αλλά απλά και μόνο να τερματίσουν το κακό, θέτοντας ένα τέλος σ' εκείνους που το διαδίδουν, ώστε η γή να σωθεί από τη συνεχή διαφθορά και την ολοκληρωτική καταστροφή. Τέτοια ήταν η περίπτωση του κατακλυσμού του Νώε και της καταστροφής των Σοδόμων.

Όλες αυτές οι τιμωρίες λειτουργούν και στοχεύουν σ' αυτή τη φθαρτή κατάσταση των πραγμάτων. Δεν εκτείνονται πέραν αυτής της φθαρτής ζωής. Σκοπός τους είναι να διορθώσουν ό,τι μπορεί να διορθωθεί και να μεταβάλουν τα πράγματα πρός το καλύτερο, εφόσο τα πράγματα

επιδέχονται διόρθωση σ' αυτό το μεταβλητό κόσμο. Μετά την Κοινή Ανάσταση καμιά μεταβολή δεν είναι δυνατή. Αιωνιότητα και αφθαρσία είναι κατάσταση αμετάβλητων πραγμάτων. Τότε δεν μπορεί να συμβεί καμιά απολύτως μεταβολή, παρά μόνο εξέλιξη στην κατάσταση που έχουν εκλέξει ελεύθερες προσωπικότητες. Αιώνια και άπειρη εξέλιξη αλλά όχι μεταβολή, όχι αλλαγή κατεύθυνσης, όχι επιστροφή. Ο κόσμος που βλέπουμε γύρω μας είναι μεταβλητός, γιατί είναι φθαρτός. Οι Καινοί Ουρανοί και η Καινή Γή της Δευτέρας Παρουσίας του Θεού είναι άφθαρτοι, δηλαδή αμετάβλητοι. Σ' αυτό το Νέο Κόσμο της Ανάστασης θά ήταν καθαρά και αναμφίβολα μια ενέργεια εκδικητική, ανάρμοστη και κινούμενη από φθόνο, χωρίς καμιά καλή πρόθεση ή σκοπό.

Αν θεωρήσουμε την κόλαση σαν τιμωρία του Θεού, πρέπει να παραδεχτούμε ότι πρόκειται γιά μια τιμωρία χωρίς νόημα, εκτός αν δεχτούμε ότι ο Θεός είναι μια άπειρα κακή ύπαρξη.

Όπως λέει ο άγιος Ισαάκ ο Σύρος, "εκείνος που παιδεύει τον άλλο γιά την ψυχική του υγεία, παιδεύει με αγάπη^ εκείνος όμως που ζητά εκδίκηση είναι κενός από αγάπη. Ο Θεός παιδεύει τον άνθρωπο πάντα με αγάπη, όχι από εκδίκηση, μη γένοιτο, αλλά γιά να γιατρευθεί η εικόνα του^ και η οργή του δεν κρατά πολύ. Ο τρόπος αυτός της αγάπης είναι ευθύς και δεν παρεκτρέπεται σε εκδίκηση από εμπάθεια. Ο σοφός δίκαιος είναι όμοιος με το Θεό^ ποτέ δεν παιδεύει τον άνθρωπο από εκδίκηση γιά την κακία του, αλλά γιά να διορθωθεί αυτός ή γιά να φοβηθούν οι άλλοι".

Βλέπουμε λοιπόν πώς ο Θεός τιμωρεί εφόσο υπάρχει ελπίδα γιά διόρθωση. Μετά την Κοινή Ανάσταση δεν υπάρχει ζήτημα τιμωρίας από το Θεό αλλά αυτοκαταδίκη. Όπως λέει ο άγιος Βασίλειος ο Μέγας "τα κακά στον άδη δεν έχουν αίτιο το Θεό αλλά εμάς τους ίδιους".

14

Θά μπορούσε να επιμείνει κανείς, παραταύτα, ότι η Αγία Γραφή και οι Πατέρες αναφέρουν πάντα το Θεό σαν Μεγάλο Κριτή που θά ανταμείψει εκείνους που τον υπακούουν και θά τιμωρήσει εκείνους που τον παρακούουν κατά την ημέρα της κρίσης (Α΄ Τιμ. δ΄ 6-8). Πώς μπορούμε να καταλάβουμε αυτή τη κρίση αν δεν καταλάβουμε τα θεία λόγια όχι με ανθρώπινο αλλά με θείο τρόπο; Τι είναι η κρίση του Θεού;

Ο Θεός είναι Αλήθεια και Φώς. Η κρίση του Θεού δεν είναι τίποτα άλλο παρά η επαφή μας με την αλήθεια και το φώς. Την ημέρα της Δευτέρας Παρουσίας όλοι οι άνθρωποι θά παρουσιαστούν γυμνοί μπροστά στό διεισδυτικό φώς της αλήθειας. Οι "βίβλοι" θά ανοιχτούν. Ποιές είναι αυτές οι "βίβλοι"; Είναι οι καρδιές μας. Οι καρδιές μας θά ανοιχτούν με το διαπεραστικό φώς του Θεού και ό,τι υπάρχει μέσα σ' αυτές τις καρδιές θά αποκαλυφτεί. Αν μέσα σ' αυτές τις καρδιές υπάρχει αγάπη γιά το Θεό, οι καρδιές θά χαίρονται βλέποντας το φώς του Θεού. Αντίθετα, αν υπάρχει μίσος γιά το Θεό μέσα σ' αυτές τις καρδιές, θά υποφέρουν οι άνθρωποι που δέχονται στις ανοιχτές καρδιές τους αυτό το διαπεραστικό φώς της αλήθειας, που μισούσαν σ' όλη τους τη ζωή.

Εκείνο που θα διαφοροποιήσει τον ένα άνθρωπο από τον άλλο δεν θά είναι η απόφαση του Θεού, ανταμοιβή ή τιμωρία από Αυτόν, αλλά εκείνο που βρισκόταν στην καρδιά του καθενός. Ό,τι υπήρχε εκεί στη διάρκεια της ζωής μας θά αποκαλυφθεί την Ημέρα της Κρίσης. Αν σ' αυτήν την αποκάλυψη υπάρχει ανταμοιβή ή τιμωρία - και σίγουρα υπάρχει - δεν προέρχεται από το Θεό αλλά από την αγάπη ή το μίσος που βασιλεύει στην καρδιά μας. Η αγάπη έχει μέσα της ευλογία, το μίσος έχει απελπισία, πικρία, λύπη, πόνο, κακία, ταραχή, σύγχυση, σκοτάδι, και όλες τις άλλες εσωτερικές καταστάσεις που συνθέτουν την κόλαση (Α΄ Κορ. δ΄ 6).

Το Φώς της Αλήθειας, η Ενέργεια του Θεού, η Χάρη του Θεού που θά επισκιάσει κατά την Ημέρα της Κρίσης τους ανθρώπους, α νεμπόδιστα από φθαρτές καταστάσεις, θά είναι ίδια γιά όλους τους ανθρώπους. Δε θά υπάρχει καμιά απολύτως διάκριση. Όλη η διαφορά υπάρχει σε κείνους που δέχονται, όχι σε Εκείνον που δίνει. Ο ήλιος λάμπει το ίδιο στα υγιή και στα άρρωστα μάτια, χωρίς καμιά διάκριση. Τα υγιή μάτια απολαμβάνουν το φώς και γι' αυτό βλέπουν καθαρά το κάλλος που τα περιβάλλει. Τα άρρωστα μάτια αισθάνονται πόνο, πληγώνονται, υποφέρουν και θέλουν να κρυφτούν από αυτό το φώς που φέρνει τόση μεγάλη ευτυχία σε κείνουν που έχουν υγιή μάτια.

Αλοίμονο, όμως, δεν υπάρχει πιά καμιά δυνατότητα να αποφύγει κανείς το φώς του Θεού. Σ' αυτή τη ζωή υπήρχε. Στη Νέα Κτίση της Ανάστασης ο Θεός θά βρίσκεται παντού και σε κάθε πράγμα. Η αγάπη Του και το Φώς Του θά αγκαλιάσουν τα πάντα. Δε θά υπάρχει τόπος κρυμμένος από το Θεό, όπως συνέβαινε κατά τη διάρκεια της φθαρτής ζωής μας στό βασίλειο του άρχοντα του κόσμου τούτου.

Η βασιλεία του διαβόλου θά λεηλατηθεί από την Κοινή Ανάσταση και ο Θεός θά ανακαταλάβει τη δημιουργία Του. Η αγάπη θά καλύψει τα πάντα με το ιερό πύρ της, που θά ρέει σαν ποταμός από το θρόνο του Θεού και θά αρδεύει τον παράδεισο. Ο ίδιος όμως αυτός ποταμός της Αγάπης - γι' αυτούς που έχουν μίσος στην καρδιά τους - θά πνίγει και θά καίει.

"Ο Θεός ημών πύρ καταναλίσκον" (Εβρ. ιβ΄ 29). Η ίδια φωτιά, που αγγίζει το χρυσό, καταναλώνει το ξύλο. Τα πολύτιμα μέταλλα λάμπουν μέσα σ' αυτή σαν τον ήλιο, τα σκουπίδια καίγονται με μαύρο καπνό. Όλα βρίσκονται στην ίδια φωτιά της Αγάπης. Μερικά λάμπουν και μερικά γίνονται μαύρα και σκοτεινά. Στον ίδιο φούρνο το ατσάλι λάμπει σαν τον ήλιο, ενώ ο πηλός μαυρίζει και σκληραίνει σαν πέτρα.

Η διαφορά βρίσκεται μέσα στον άνθρωπο, όχι στό Θεό. Η διαφορά καθορίζεται από την ελεύθερη εκλογή του ανθρώπου, που ο Θεός σέβεται απόλυτα. Η κρίση του Θεού είναι η αποκάλυψη της πραγματικότητας που ενυπάρχει στον άνθρωπο.

15

Ο άγιος Μακάριος γράφει: "Όπως η βασιλεία του σκότους και η αμαρτία κρύβονται στην ψυχή μέχρι την ημέρα της ανάστασης, όταν ακόμα και το σώμα των αμαρτωλών θά καλυφθεί με το σκοτάδι που έχουν από τώρα στην ψυχή τους, έτσι και η βασιλεία του φωτός και η ουράνια εικόνα, ο Ιησούς Χριστός, φωτίζει τώρα μυστικά και βασιλεύει στις ψυχές των αγίων. Είναι δε κρυμμένος από τα μάτια των ανθρώπων... μέχρι την ημέρα της Ανάστασης, όταν ακόμα και το σώμα θά καλυφθεί και θά δοξασθεί με το φώς του Κυρίου, που από τώρα υπάρχει στην ψυχή του ανθρώπου, ώστε και το σώμα να συμβασιλεύει με την ψυχή, η οποία δέχεται από τώρα τη βασιλεία του Χριστού, αναπαύεται και φωτίζεται με αιώνιο φώς".

Ο άγιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος, λέει ότι αυτό που μετράει στην αιώνια ζωή δεν είναι τι κάνει ο άνθρωπος αλλά τι είναι, αν μοιάζει με τον Ιησού Χριστό, τον Κύριό μας, ή αν διαφέρει και δεν του μοιάζει. Λέει: "Στη μέλλουσα ζωή ο χριστιανός δεν εξετάζεται αν έχει απαρνηθεί τον κόσμο ολόκληρο γιά την αγάπη του Χριστού ή αν έχει μοιράσει τα πλούτη του στους φτωχούς ή αν έκλαψε και θρήνησε γιά τις αμαρτίες του ή αν έχει κάνει οποιοδήποτε άλλο καλό στη ζωή αυτή, αλλά εξετάζεται προσεκτικά αν έχει ομοιότητα με το Χριστό, όπως έχει ένας γιός με τον πατέρα του".

16

Ο άγιος Πέτρος ο Δαμασκηνός γράφει: "Δε δεχόμαστε τις ευεργεσίες όλοι με τον ίδιο τρόπο. Άλλοι δέχονται το πύρ του Κυρίου, δηλαδή το λόγο Του, και με την εργασία μαλακώνει η καρδιά τους, όπως το κερί, και άλλοι το δεχόμαστε και με την αργία γινόμαστε σκληρότεροι, όπως ο πηλός και η πέτρα. Και δεν αναγκάζει κανένα μας να το δεχθούμε με όμοιο τρόπο. Αλλά όπως ο ήλιος, στέλνει τις ακτίνες του και φωτίζει όλο τον κόσμο και εκείνος μέν που θέλει να τον βλέπει φωτίζεται, εκείνος δε που δε θέλει να τον βλέπει δεν πιέζεται να το κάνει. Κανένας δεν είναι υπεύθυνος γιά τη στέρηση του φωτός παρά μόνο εκείνος που δεν το θέλει. Γιατί ο Θεός έφτιαξε και τον ήλιο και τα μάτια. Ο άνθρωπος όμως έχει την εξουσία να δεχθεί το φώς ή όχι.

Το ίδιο συμβαίνει κι εδώ. Ο Θεός στέλνει σε όλους μας το φώς της γνώσης σαν ακτίνες, μετά τη γνώση όμως μας έδωσε και την πίστη σαν μάτι. Εκείνος που θέλει να λάβει τη γνώση μέσω της πίστης τη διατηρεί με τα έργα του και ο Θεός του δίνει περισσότερη προθυμία και γνώση και δύναμη".

17

Νομίζω ότι μέχρι τώρα φτάσαμε στό σημείο να κατανοήσουμε ακριβώς τι είναι αιώνια κόλαση και τι αιώνιος παράδεισος και ποιος είναι πραγματικά υπεύθυνος γι' αυτή τη διαφορά.

Στην εικόνα της Δευτέρας Παρουσίας βλέπουμε τον Κύριό μας Ιησού Χριστό καθήμενο επί θρόνου. Στα δεξιά του βλέπουμε τους φίλους του, τους ευλογημένους άνδρες και γυναίκες που έζησαν με την αγάπη Του. Αριστερά Του βλέπουμε τους εχθρούς Του, όλους αυτούς που

τον μισούσαν στη ζωή τους, ακόμα και αν εμφανίζονταν ευλαβείς και θεοσεβείς. Κι εκεί, στη μέση αυτών των δύο, βλέπουμε έναν πύρινο ποταμό να πηγάζει από το θρόνο του Χριστού και να έρχεται πρός εμάς. Τι είναι αυτός ο πύρινος ποταμός; Είναι όργανο βασανισμού; Είναι μια ενέργεια εκδίκησης που έρχεται από το Θεό γιά να εξαφανίσει τους εχθρούς του;

Όχι, τίποτα απ' όλα αυτά. Ο πύρινος αυτός ποταμός είναι εκείνος ο αρχαίος που "εκπορεύεται εξ Εδέμ ποτίζειν τον παράδεισον" (Γεν. β΄ 10). Είναι ο ποταμός της χάρης του Θεού που πότιζε τους αγίους του Θεού από την αρχή. Με μια λέξη, είναι το ξεχείλισμα της αγάπης του Θεού γιά τα πλάσματά Του. Η αγάπη είναι φωτιά. Όποιος αγαπάει το γνωρίζει αυτό. Ο Θεός είναι Αγάπη. Επομένως, ο Θεός είναι Φωτιά. Και η φωτιά καταναλώνει όλους εκείνους που δεν είναι οι ίδιοι φωτιά και κάνει λαμπερούς και φωτεινούς όλους εκείνους που είναι οι ίδιοι φωτιά (παράβ. Εβρ. ιβ΄ 29).

Πολλές φορές ο Θεός εμφανίστηκε σαν φωτιά: στον Αβραάμ, στό Μωυσή στη φλεγόμενη βάτο, στό λαό του Ισραήλ, δείχνοντάς τους στην έρημο το δρόμο, σαν μια πύρινη στήλη τη νύχτα και σαν φωτεινή νεφέλη την ημέρα, όταν κάλυπτε τη σκηνή του μαρτυρίου με τη δόξα Του (Έξοδος, μ΄ 28,32), και όταν έβρεχε φωτιά στην κορυφή του όρους Σινά. Ο Θεός αποκαλύφθηκε σαν φωτιά στό όρος της Μεταμορφώσεως και είπε ότι ήρθε "βαλείν πύρ επί την γήν" (Λουκ. ιβ΄ 49), δηλαδή αγάπη, γιατί όπως λέει ο άγιος Ιωάννης της Κλίμακος "η αγάπη είναι πηγή πυρός" (ομιλία λ΄ 18).

Ο Έλληνας συγγραφέας Φώτης Κόντογλου έλεγε κάπου ότι "η πίστη είναι φωτιά και δίνει θερμότητα στην καρδιά. Το Άγιο Πνεύμα κατέβηκε στα κεφάλια των αποστόλων εν είδει πυρίνων γλωσσών. Οι δύο μαθητές, σαν φανερώθηκε σ' αυτούς ο Κύριος, είπανε: "πώς δεν κάηκε η καρδιά μας τότε που μας μιλούσε στον δρόμο που περπατούσαμε μαζί Του!" Την πίστη την παρομοιάζει ο Χριστός με "λύχνον καιόμενον" Ο Ιωάννης ο Πρόδρομος έλεγε στό κήρυγμά του πώς ο Χριστός θά βάφτιζε τους ανθρώπους "εν Πνεύματι Αγίω και πυρί". Κι αληθινά, ο Κύριος έλεγε: "Φωτιά ήρθα να βάλω στη γή, και τι θέλω άλλο αν άναψε;" Λοιπόν το πιο χειροπιαστό γνώρισμα της πίστεως είναι η θέρμη. Γι' αυτό λέγεται και "θερμή πίστις", θερμουργός πίστις. Και όπως το γνώρισμα της πίστεως είναι η θέρμη, το σίγουρο γνώρισμα της αμαρτίας είναι η ψύχρα.

Θέλεις να καταλάβεις έναν άνθρωπο αν πιστεύει ή αν είναι άπιστος; Αν νοιώσεις θέρμη να βγαίνει απ' αυτόν, από τα μάτια του, από τα λόγια του, από τα φερσίματά του, να είσαι βέβαιος πώς έχει πίστη στην καρδιά του. Αν νοίωσεις πάλι ψύχρα να βγαίνει απ' όλο το είναι του θά πεί πώς δεν έχει πίστη, και άς λέει ό,τι θέλει. Μπορεί να κάνει γονυκλισίες, να γέρνει το κεφάλι του ταπεινά, να λέει ηθικολογίες με σιγανή φωνή, όλα αυτά θά βγάζουνε μια παγερή πνοή που έρχεται απάνω σου και σε παγώνει κι εσένα".

Ο άγιος Ισαάκ ο Σύρος λέει ότι "παράδεισος είναι η αγάπη του Θεού, στην οποία υπάρχει η τρυφή όλων των μακαρισμών" και ότι "το ξύλο της ζωής είναι η αγάπη του Θεού".

"Μη πλανάσθε, λέει ο άγιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος, ο Θεός είναι φωτιά και όταν ήρθε στον κόσμο και έγινε άνθρωπος, έβαλε φωτιά στη γή, όπως λέει και ο ίδιος. Η φωτιά αυτή περιτριγυρίζει, ζητώντας να βρεί ύλη, δηλαδή γνώμη και προαίρεση αγαθή, γιά να πέσει μέσα σ' αυτή και ν' ανάψει^ και σ' αυτούς που θά ανάψει η φωτιά αυτή υψώνεται σε μεγάλη φλόγα και φθάνει μέχρι τον ουρανό... (η φωτιά αυτή) πρώτα μας καθαρίζει τελείως από το μολυσμό των παθών και μετά γίνεται μέσα μας τροφή και πιοτό και φωτισμός και χαρά και μας κάνει κι εμάς φώς κατά μέθεξη, γιατί μετέχουμε σ' εκείνο το φώς" (Λόγος οη΄).

Ο Θεός είναι φλόγα αγάπης. Και είναι φλόγα αγάπης γιά όλους, καλούς ή κακούς. Υπάρχει όμως μεγάλη διαφορά στον τρόπο που δέχονται οι άνθρωποι αυτή τη φλόγα αγάπης του Θεού. Ο άγιος Βασίλειος λέει ότι "το πύρινο ξίφος τοποθετήθηκε στην αυλή του Παραδείσου γιά να προφυλάσσει την προσέγγιση πρός το δέντρο της ζωής. Ήταν φοβερό και πύρινο πρός τους άπιστους αλλά καλό και προσιτό πρός τους πιστούς, φέρνοντάς τους το φώς της ημέρας. η ίδια φλόγα αγάπης φέρνει την ημέρα σε κείνους που ανταποκρίνονται στην αγάπη με αγάπη και καίει εκείνους που ανταποκρίνονται στην αγάπη με μίσος.

Παράδεισος και κόλαση είναι ο ένας και ίδιος ποταμός του Θεού, μια φλόγα αγάπης που αγκαλιάζει και καλύπτει όλους με την ίδια ευεργετική θέληση, χωρίς καμιά διαφορά ή διάκριση. Το ίδιο ζωοποιό νερό είναι αιώνια ζωή γιά τους πιστούς και αιώνιος θάνατος γιά τους απίστους.

Γιά τους πρώτους είναι στοιχείο ζωής, γιά τους δεύτερους ε}ναι όργανο αιώνιας ασφυξίας. Παράδεισος γιά τον ένα, κόλαση γιά τον άλλο. Μη το θεωρείτε περίεργο. Ο γιός που αγαπά τον πατέρα του θά αισθάνεται ευτυχισμένος στα χέρια του, αν όμως δεν τον αγαπά, το τρυφερό αγκάλιασμα του πατέρα του θά είναι γι' αυτόν μαρτύριο. Γι' αυτό, επίσης, το να αγαπάμε εκείνον που μας μισεί έχει παρομοιαστεί με το να ρίχνουμε άνθρακα πυρός και καυτή στάχτη στό κεφάλι του.

"Λέω δε, γράφει ο άγιος Ισαάκ ο Σύρος, ότι οι κολαζόμενοι στη γέεννα τιμωρούνται με τη μάστιγα της αγάπης του Θεού... Είναι άτοπο να πιστεύει κανείς ότι οι αμαρτωλοί στην κόλαση στερούνται την αγάπη του Θεού. Γιατί η αγάπη του Θεού, που είναι απότοκος της γνώσης γι' Αυτόν, δίνεται αδιάκριτα σε όλους, αλλά ενεργεί κατά δύο τρόπους: τους μέν αμαρτωλούς κολάζει, τους δε δίκαιους ευφραίνει".

Ο Θεός είναι αγάπη. Αν πιστεύουμε πραγματικά την αλήθεια αυτή, γνωρίζουμε ότι ο Θεός ποτέ δε μισεί, ποτέ δε τιμωρεί, ποτέ δεν εκδικείται. Όπως λέει ο αββάς Αμμωνάς, "η αγάπη δε μισεί ποτέ και κανένα, ποτέ δε κατακρίνει κανένα, δεν καταδικάζει, δε λυπεί, δεν αποστρέφεται κανένα, πιστό ή άπιστο ή ξένο ή αμαρτωλό ή μοιχό ή ακάθαρτο, αλλά αντίθετα εκείνους που αγαπά περισσότερο είναι ακριβώς οι αμαρτωλές και αδύνατες και αμελείς ψυχές και γιά τις οποίες αισθάνεται πόνο και λυπάται και κλαίει και νοιώθει συμπάθεια γιά τους κακούς και αμαρτωλούς περισσότερο από τους καλούς, μιμούμενη το Χριστό που κάλεσε τους αμαρτωλούς και έφαγε και ήπιε μαζί τους. Γι' αυτό το λόγο, διδάσκοντας τι είναι πραγματική αγάπη, είπε: "γίνεσθε ούν οικτίρμονες καθώς και ο πατήρ ημών ο εν τοις ουρανοίς", και όπως βρέχει επί πονηρούς και αγαθούς και ανατέλλει τον ήλιο επί δικαίους και αδίκους, έτσι είναι και αυτός που έχει πραγματική αγάπη και συμπάθεια και προσεύχεται γιά όλους".

18

Αν τώρα κάποιος μπερδεύεται και δεν μπορεί να καταλάβει πώς είναι δυνατό η αγάπη του Θεού να καταστήσει κάποιον αξιοθρήνητα δυστυχισμένο και πονεμένο, ακόμα και καιόμενο, σαν μέσα σε φλόγες, άς αναλογιστεί το μεγαλύτερο αδελφό του ασώτου υιού. Δεν ήταν μέσα στό κτήμα του πατέρα του; Ο ίδιος ο πατέρας του δε βγήκε να τον παρακαλέσει και να τον ικετεύσει να έρθει και να λάβει μέρος στη χαρούμενη γιορτή; Τι τον έκανε δυστυχισμένο και τον έκαιγε με εσωτερική πικρία και μίσος; Ποιος του αρνήθηκε τίποτα; Γιατί δε χάρηκε με την επιστροφή του αδελφού του; Γιατί δεν είχε αγάπη είτε πρός τον πατέρα του είτε πρός τον αδελφό του; Δεν ήταν από την κακή εσωτερική του διάθεση; Δεν παράμεινε στην κόλαση από αυτή την αιτία; Και τι ήταν αυτή η κόλαση; Ήταν κάποιος ξεχωριστός τόπος; Υπήρχαν όργανα βασανισμού; Δε συνέχισε να ζεί στό σπίτι του πατέρα του; Τι τον ξεχώρισε από όλους τους χαρούμενους ανθρώπους του σπιτιού, εκτός απ' το μίσος του και την πικρία του; Μήπως ο πατέρας του ή ακόμα και ο αδελφός του σταμάτησαν να τον αγαπούν; Δεν ήταν αυτή ακριβώς η αγάπη που σκλήραινε όλο και περισσότερο την καρδιά του; Δεν ήταν η χαρά που τον έκανε λυπημένο; Δεν έκαιγε το μίσος την καρδιά του, μίσος γιά τον πατέρα του και τον αδελφό του, μίσος γιά την αγάπη του πατέρα του πρός τον αδελφό του και γιά την αγάπη του αδελφού του πρός τον πατέρα του;

Αυτή είναι κόλαση, η άρνηση της αγάπης. Η ανταπόδοση μίσους στην αγάπη. Πικρία στη θέα μιας αθώας χαράς. Το να περιβάλεσαι από αγάπη και να έχεις στην καρδιά σου μίσος. Αυτή είναι η κατάσταση στην οποία ζούν αιώνια όλοι οι καταδικασμένοι. Όλοι τους αγαπιούνται τρυφερά. Όλοι τους είναι προσκαλεσμένοι στη χαρούμενη γιορτή. Όλοι τους ζούν στη Βασιλεία του Θεού, στην Καινή Γή και στους Καινούς Ουρανούς. Κανένας δεν τους διώχνει. Ακόμα και αν ήθελαν ν' απομακρυνθούν δε θά μπορούσαν να δραπετεύσουν από τη Νέα Κτίση του Θεού, ούτε να κρυφτούν από την τρυφερή αγάπη της πανταχού παρουσίας του Θεού. Η μόνη τους εναλλακτική λύση ίσως θά ήταν ν' απομακρυνθούν από τους αδελφούς τους και ν' αναζητήσουν μια πικρή μοναξιά, αλλά δε θά μπορούσαν να ξεφύγουν από το Θεό και την αγάπη Του. Κι αυτό που είναι το πιο τρομερό είναι ότι σ' αυτή την αιώνια ζωή, σ' αυτή τη Νέα Κτίση, ο Θεός είναι το πάν γιά τα πλάσματά Του. Όπως λέει ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης, "σ' αυτή τη ζωή τα πράγματα με τα οποία έχουμε σχέση είναι πολυάριθμα^ γιά παράδειγμα: χρόνος, αέρας, τόπος, τροφή και νερό, ενδυμασία, ηλιακό φώς, τεχνητό φώς και άλλες ανάγκες της ζωής, κανένα από τα οποία, όσα και νάναι, δεν είναι Θεός. Η ευλογημένη εκείνη κατάσταση στην

οποία ελπίζουμε δεν έχει ανάγκη κανένα από αυτά τα πράγματα, αλλά ο Θεός θά είναι όλα και αντί γιά όλα σε μας, μοιράζοντας τον εαυτό Του κατ' αναλογία σε κάθε ανάγκη αυτής της ύπαρξης. Είναι επίσης σαφές από την Αγία Γραφή ότι ο Θεός, σ' αυτούς που το αξίζουν, γίνεται τόπος και οικία και ένδυμα και τροφή και πιοτό και φώς και πλούτος και βασιλεία και οτιδήποτε περνάει από τη σκέψη που μπορεί να κάνει τη ζωή μας χαρούμενη".

Στη νέα αιώνια ζωή ο Θεός θά είναι το πάν γιά τα πλάσματά Του, όχι μόνο στους καλούς αλλά και στους κακούς, όχι μόνο σ' αυτούς που τον αγαπούν αλλά και σε κείνους που τον μισούν. Πώς όμως, εκείνοι που τον μισούν, θά υποφέρουν να δέχονται τα πάντα από τα χέρια Εκείνου που απεχθάνονται; 'Ω, τι αιώνιο βάσανο είναι αυτό, τι αιώνια φωτιά, τι τρυγμός των οδόντων!

"Ποτεύεσθε απ' εμού οι κατηραμένοι" στην αιώνια εσωτερική φωτιά του μίσους, είπε ο Κύριος, γιατί διψούσα γιά την αγάπη σας και δε μου τη δώσατε, πεινούσα γιά την ευτυχία σας και δε μου την προσφέρατε, φυλακίστηκα στην ανθρώπινη φύση μου και δε με επισκεφθήκατε στην Εκκλησία μου. Είστε ελεύθεροι να πάτε όπου επιθυμεί η κακή σας προαίρεση, μακριά από μένα, στό βασανιστικό μίσος της καρδιάς σας, που είναι ξένο στη δική μου καρδιά, που αγαπάει και δε γνωρίζει μίσος γιά κανένα. Πορεύεσθε ελεύθερα από την αγάπη, στην αιώνια κόλαση του μίσους, άγνωστη και ξένη σε μένα και σε κείνους που είναι μαζί μου, προετοιμασμένη από την ελευθερία γιά το διάβολο, από την ημέρα που δημιούργησα τα ελεύθερα, λογικά πλάσματά μου. Αλλά οπουδήποτε και αν πάτε, στό σκοτάδι των γεμάτων μίσος καρδιών σας, η αγάπη μου θά σάς ακολουθεί σαν πύρινος ποταμός, γιατί ό,τι και αν έχει εκλέξει η καρδιά σας, είστε και θά συνεχίσετε αιώνια να είστε παιδιά μου.

Αμήν